

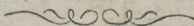

Põhitõud

Luige Laus.

E $\frac{8}{1731}$ a

S u w w e S a a n i
föbradele.

Fr. R. Kreuzwaldi nim.
Besti NSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

E22095

Vernus, 1870.

Trükitud W. Bormi kullu ja kirjadega.

894.595

Дозволено цензурою. — Рига, 25. Октября 1869.

Sakkatusesks.

Mei sündda on rõmus, kui öige meeste tegudest tuleme ehk loeme. Nisuggusid mehhi on igga rahwa seas ja iggas keles olnud, ja on weelgi ollemas. Ka meiegi rahwa seas on mehhi olnud, kelle ninmed auuga nimmetakse; agga et meie keles mitte weel ni paljo ei olle kirjitud, kui meie naabre rahwa, Lätti ja mu rahwa keles, sellepärrast olleme meie neist kassinaste kuulnud, ja peale sedda leitakse neid arwaste. Ei olle se ifka mees, kel püksid jalgas; se on saggedaste agga üks mehhe sarnane. Mees on agga se, kessel mehhe sündda ja mehhe hing rindus on; mees agga se, kes omma liggimehe heaks ommast warrast, ommast terwisest, ja mis weel ennant kui se on, ommast ellust luggu ei pea, nenda kui meie Luige Laus olli. — Ka ühhe teise auja mehhe nimmi on teadawaks sanud, kes 1812 aastal, kui se suur kaotaw sündda lahti olli, ning meie merre wäggi Hollandi ma merre serwas Brantsuse wasto seijis, ka omma meh-

hise süddame, omma järso tarkuse ja julge
pealhakkamise läbbi paljo au ja kido wäärt
teggusid teggi, mis teistel melegi ei tulnud,
ja mis keik ikka heaks ja kasjaks läksid. Tem-
ma nimmi olli Laggeda Jürri, laewa-
mehhed nimmetasid tedda Jurkaks. Üks
wenne laewa peälit, nimmega Marlinski,
kes sedda meest tundis, on temmast wägga
aufaste kirjutanud, ja temma nimme unnu-
tamataks teinud. Kes neid järgmisi lehti loeb,
se luggego neid holega, ja räkigo neist ka
teistele. Mitmel mehel on töest nishanna-
suggune südda rindus, agga temma tuffub,
— ta polle weel unnest ärratud.

Merremees.

Kes sõidab seal kesk musta merd,
Laia tolmumata teed?
Ta lõhhub julgest möda merd;
Ta wöttis ello, wöttis werd,
Si holi sest, et merri keeb,
Et laene laenet wasto lööb;
Ta lendab kui üks merrelind,
Walges wahtus temma rind.

Kes on need julged mehhe poead,
Kes lõhkwad seal need merre ojad?
Kas ja siis tunne tedda wennikene,
Se on meie Turwikene. *)

Mie Turwikeseks nimmetati üht illusat, tugewat sõjalaewa, temma kange purjutamise, nägusa ning kerge ollemise pärrast. Ükski teine laew temma wasto eddasi ei jõudnud, ta ei kannatanudki teist omma kõrwas; igga tulega ning iggas kohtas olli temma esimine. Temma pea-peälis olli üks määrato rikkas mees, ja kullutas ommast warrast palju omma laewa illuks; temma laewal ollid need keige walgemad purjud, keige penemad ja silledamad köied; ikka olli ta ni uus,

---

*) Wennelased nimmetasid tedda „Golubka.“

ni kenna, kui üks wärske lilles rohho sees. Ta
 kui tuul temma walge purjudeesse puhhus, ja need
 siis uhkeste kui neitsi rinnad paisusid, ja temma
 kui üks merrelind laenetest läbbi kihutas, nenda
 et merri weerles ja kobbises temma rinna al;
 — se olli siis temma peapeäliko keige armsam
 rööm, ta südda tussus ta rindus, ja ta küsis
 siis naeroliko näoga: kas teiste heäled meie tagga
 weel kuulda? — Ja teised küsisid: kas Tuw-
 wifene weel nähha? —

Se peälif ei olnud mitte üks iggapäine mees;
 temma ei olnud mitte ükspäinis noor, julge, näg-
 guš, tuggewa kehaga ning rikkas, need ollid
 temma keige alwemad ommadused; temma olli
 ta üks hea, allandlik, ja iggapiddi hakkaja mees,
 ja omma allamate wasto kui isä. Merri olli
 temma mailm, Tuwwifene temma hing, ja ma
 ja taewa wahhel möda merd lõhkuda, nenda kas
 wõtko ehk jätko, olli temma keige surem uhkus.
 Ta käis siis möda laewa lagge ja hüdis täie
 heäleaga: Laota purju! Anna rammu, anna ram-
 mu! Ja temma Tuwwifene lendas siis nenda,
 et merri wingus ja walges wahtus kui piim
 temma rinna al olli.

Tassafel ilmal, kui se wanna tullepuhhuja
 omma tule põie kinnipiggistas, kui wanna merre-
 pöräja merre laened sai sillendand, ja meie Tuw-
 wifene omma ankro külges kui peegli klaasis puh-
 kas, — kutsus se hea peälif ommad mehhed ülles

laewa lae peal, aeaš nendega magguſat juttu, ehk luggeš neile ramatuſt ſuurteſt ja kuulſaiſt merremeeſteſt, kelle nimmed ſuurte auteggude pär-
raſt merremeeſte keſkeš iggameeſte mälleſtawakš
jäwad, ning ſelletaš neile lahke ja ladduſa kelega,
miš nad ei mõiſtnud. Temma mehhed ſeiſid ſiiš
wagguſaſte temma ümber, kui puud omma juurte
peal, ja kulaiſid; nende kuum werri aeaš nende
palgeſe, nende ſilmad läikiſid peaš, ja iggameeš
olli walmiſ ello ja ſurmaga omma pealiſo au
ceſt wõitlema miinna. Nenda armaš olli temma
nende meleſt, ning täitiſid temma käſku römuga.

Ühhel hiljal Mardi ku öhtul, ſe ſündiſ Sal-
liinna merre kaldal, kui jo keik mailm paſſuš pim-
meduſeš, kui ommaš haudaš hingaš, jäi nende
pealiſ liinna haigeſ; agga temma käſk piddi enne
päwa laewa peal ollema. Šhto olli pimme, merri
kurja täiš ja laenetaš hirmfaſte; tuul hulluš ja
winguš umber kõrwu; laened pihherdaſid omma
melewalda kui ülleannetumad, ja ähwardaſid ſedda
julget, keš uſſaldakš nende ſekka miinna, enneſte
ſiſe neelda, — ja kaheksa temma mehhi ehhi-
taſid endid parrajate merrele minnema.

Kui palju kel on? küſſiſ üks neiſt meeſteſt
ühhe liinna mehhe käeſt. Liinna kel on kaheksa
lõnud, waſtaš ſe. Siiš ei olle ennam aega wita,
ütleiſid need. Kuhhu teie ſiiš tikkute? küſſiſ
liinna meeš. Laewale, waſtaſid laewamehhed.
Kaš teie laew kaugel on? Siinſammaš näppo

otfas. Kui pitk teie näppo ots siis on? Saab üks wersta kuus maad, wastasid mehhed. Teie lähhäte selle kurja ilmaga kui weske-kiwwid merre põhja. Kes sest luggu woib piddada, meie peame teggema mis kástakse. Laewale teie selle waljo ilmaga koggoni ei sa. Sago ehk samata, se on Jummalatahtmine, ütlesid mehhed, lükkasid padi sisse ja läksid, ja pimme õ kattis neid omma musta tiwa alla. Misuggused mehhed ollid need. Sellesamma laewa peal, kust need mehhed ollid, meie Turowikese peal, ollid ka kaks meie ma meest, üks nimmega Luige Abram, ja teine Terrase Mihkel; mõllemad ühhe walla mehhed, ja tutawad ning sõbrad poisikese põlwest sadik. Abram sõi jo nelli aastat kunninga leiba, kui temma noremata wenda Laust ka soldatiks wõeti. Ja se Luige Laus on nüüd se mehhihe, kes meie juttule nüüd uut hinge annab.

Luige Lause kord tuli nüüd ka kätte, soldatiks minna. Temma olli üks noor, kahhekümne kahhe aastane, tuggew, julge, karme ja rammus mees; agga ta kohkus wägga, kui temmale sedda kulutati, ja nuttis kibbedaste, kui ta pea paljaks aeti. Temma ei nutnud mitte sellepärast, et ta soldatiks pididi minnema, sest se on jo igga ausa ja õige mehhe kohhus, omma wannemate ja nõrgemate eest waenlase wasto minna; se on meeste aasi, egga need waenlasedki naesed ei olle. Se on jo algmisest ülle keige mailma, ni kangel kui päike paistab, keige rahwa ja keige keelde seas,

kuš mehhed sünniwad, se pruuk olnud, ja jäeb ka selleks. Kui 1812 aastal Prantsuse rööwli wäggi wiesaea tuhhande mehhega Wennema sisse tulli, keik ärrapõlletas, risus ja tappis mis ette juhtus, olli meie keigest ommast rahwast armastud keiser Aleksander sures kurwastuses selle ülle, et temma wäggi sel korral mitte keik kous ei olnud; sest üks suur jaggo olli Türgimaal Türgide, ja teine Somemaal Rootsi wasto. Ommas sures mures meie pärrast, läks meie armoline wallitseja kirrikusse, et seal taewa Issaga, kelle pole meie iggaüks ennast peame pööрма, kui meie hädda suur on, nõu piddada. Kirrikokse ees seisis üks wanna halli habbemega Wenne tallopoeg. Se astus Aleksandre wasto ja ütles: Kulik suur keiser! Minna näen sedda jo emalt, et üks raske murre Sinno selget silma näggu seggab. Ärra kardada ühtegi, meie keik olleme mehhed, ja meil on tuggewad poead; anna meile agga lubba ja sõariistad kätte, ja waenlane kaub So silma al kui pihho ja põrm. Meie helde Aleksander panni kää temma ölla peale ja wastas tašfase heäleaga: Dännan sind wanna mees, sinno kange ja kõwwa usso eest; kui teie keik sedda wisi mõtlete, kui sinna praego rägid, siis on Jummal omma abbiga meie pool, ja waenlane tulleb sia omma hauda otsima, ja läks selle peale kirrikusse.

Luike Laus olli nisammasuggune mees, kui se Wenne tallopoeg. Ka temma ei olnud arg,

agga ta südda sullas ta rindus ja fastis ta filmi, et ta wanna seitsemekümne aastane isä omma waefuse siise ilma temma abbita pidid mahha jäma; emma olli jo surnud. Et ta ni waene olli, et ta omma wanna isäle mitte mõnda rublat rahha ei wõinud jätta, se teggi temmale ni palju murret ja temma süddame ni raskeks, et temmal ööd egga päwa rahhu ei olnud. Temma kahhe aastase sälli murdsid hundid, temma kaaso kaera põllo raiskasid kulla lojused ärra, nenda et temmal siis muud ühtegi ei jänud, kui temma lapselik armastus omma isä wasto, ja se olli ni kange, et selle wasto ühtegi ei sanud. Isä olli temmal se keige armsam inimene siin ilma peal, ja sellepärast mõtles ta iggapiddi, mil wiisil ta temmale mõnne rubla rahha wõiks sada; agga kust waene soldat rahha saab, ja se waewas tedda. Ühhel ösel, kui needsammad mõtled jälle temma peas keerlesid ning temma und seggasid, läks ta südda korraga kergemaks, sest mõtte olli mõtteldud, ja nõu petud.

Ühhel öhtul tulli ta sallaja isä jure. Wanna Luik istus pimmedas toas, kui wanna waim, ning sojendas omma külmi käsä kolde äres. Temma paljas pea ja temma pitk walge habbe läiksid kui kõddo pu pimmedas; ta ei pannud tähhelegi et Luus temma selja tagga seisis. Terre öhtust, isä! — Wannamees põris enese äkkiste ümber ja wastas: Terre tullemast, mo armas poeg! Sinna ollid õige praego minno

möttetes. — Ja minna ollin omma ihho ja hingega sinno jures, isfate. Istto mahha; kas tahhad süa? Ei holi, isfate, mul on nüüd rikkam perremees, kui sinna olled; kunninga aidad on leiba täis. — Minna, pojoke, mötlesin praego, kuhhu ommetige sinno luud liikmed ükskord mahha sawad. — Ikka Summala önnistud mulda, isfate; mis se mailm muud on, kui üks märato suur kirrikoaed, kus meie isfa isfade luud kondid maetud on. Agga kus mo Abram nüüd on? Olgo kus tahhes, isfate, egga ta kaddund ei olle. Sinna mo poeoke, lähhad minnust nüüd ka ärra kaugele male, minno önnistus olgo sinno jures, Summal juhhatago sulle sinno teed. Ärra te mitte Luige nimmele häbbi, ärra te mitte, mis sa tahhad, sest meie tahtmine ei kölba iggakord, waid te mis kohhus on, ja te sedda öigeste, siis möistetakse ka sinnule öigust. Sinna olled äkkilise melega, mo poeg, sedda jätta hopis mahha; ärra aea mitte omma kangekaelust tagga, anna ikka järrele ning olle sõnnawötlik. Kui sind asja peale sadetakse, olle kärke, ja te keik, mis sind kästakse, hea melega; olle ikka auus, tösfise kele ja puhta käega; kunninga wits on kibbe, hoia ennast selle eest. Olled sa siis iggapiddi üks öige mees, kelle peale woib lota, kül sinno peälifud sedda ärramärkawad ja sind hoidwad, ja Summal lasseb sinno käre hästi käia.

Tännan isfate selle õppetuse eest, need sõnnad jäwad ello otsani minno süddamesse. Agga is-

safe, minna tullin sinno jure ühhe asja pärrast nõu piddama, kule mis mul sinnoga räkimist on. Meie hulgast on üks nekrut jo kolm päwa jook-
sus, jo minna tean, et ta Läne murro nidul
meie heina künes warjul on. Sinna isSAFE pead
nüüd peäliko jure minnema, ja sedda temmale
ütlemä; tedda tuakse sealt siis ärra, ja sinna saad
kaks kümmed wiis rubla. — Summal hoidko
mind poeoke nisugguse rahha eest, kus teise inni-
mese werri külges on, wastas isfa. — Se on
tõssi kül, ütles poeg, nuhtlust temma saab, agga
se nuhtlus polle jo weel ni ränk; agga sedda
kauemine temma ärrajäeb, sedda möda kaswab
ka temma nuhtlus pääw päwalt, ja mötle om-
metige isSAFE, kui kurja te peal temma on; temma
peab ennast nüüd wargusega ehk rōwimisega toit-
ma, ja wimaks wōetakse tedda ommetigi finni,
ja siis on ta kōgoni otsas. — Noh, kui sa
sedda keik ni hästi ärratead, mo poeg, siis anna
sedda isfi ülles, wastas isfa. — Ei mitte, is-
SAFE, se ei lähhä korda; wata: meie olleme sol-
datid, ja nüüd on sõa aeg, meie peame kui sõb-
rad ja wennaksed ühhe teisega ellama, ello ja
surma polest wōitlema ja kui minna nüüd sedda
üllesannaksin, hakkab temma mind kiusama ja
wihkama, ja woib mulle paljo kurwastust tehha.

Minna tahhan siis temma jure minna, was-
tas isfa, ja temmale heaga üttelda, et ta omma
kohha peale taggasi lähhäb. Ei mitte isSAFE,
temma on üks kōwwa süddamega mees, ütles

Laus, nääb temma sind emalt tullemad, mötleb temma, et sa temma ello kallale tulled, ja lasseb sinna mahha kui ühhe jännese poea, enne kui sa weel ta liggi saadki. Mötle agga, mis kurja te peal temma on, ja kui raske pattudega temma selle elloga omma hinge koormab, ja isfiennast ja omma hinge huffab, ja sinna isfate, wõid tedda selle õnnetuse eest kaitsta, kui sa õiglane mees olled.

Se asji seggab mo mele hopis ärra, ütles isfa pahha melega; se olleks parrem olnud, mo poeg, kui sa polleks kognoni mo silma ette tulnud, minna polleks siis sest ühtegi teadnud, ja mo südda olleks rahhul olnud. Ma tahhan sedda asja õse järrele möttelda, saab siis nähha, mis hommiko sünnib. Sae siis Summalaga, isfate, minna lähhan nüüd jälle omma teed, ütles Laus, andis isfale kät, ohkas korra õige süddame põhjast ja läks uksest wälja.

Wanna Luik istus weel hulga aega omma paiga peal, suur tühhi ja kolle tubba ja temma seggased mõtted, ollid temma seltsimehhed. Siin, mötles ta isfienneses, ollen ma omma lapse, poisi ning ka mehhe põlwe ellanud, ollen siin rõmo ning ka kurwastuse päiwi näinud, agga ni raske polle mo südda weel olnud, kui ta nüüd on. Poeg, poeg, sinna juhhatad mind üht rasket ja werrist teed minnema, ütles ta tašfate heäleaga ja ohkas raskest. Temma aeg läks iggawaks,

ta tõusis ülles ja läks õue; õhto läks jo pimmedaks, süggisene tuul lahutas ta pitka walge habbeme laiale, paksud pilwed käisid taewa al, ja üks kaarnas lendas temma toa kattuse peale. Se ei to mulle head, ütles wannamees, läks tuppa, lükkas toa ukse kinni ja pani pibo peale tuld, agga se ei maitnud; ta heitis fangi põhkude peale, agga und ei tulnud temma filmi, ta mõtles risti ja põigiti selle asja peale, mis wisil ta sedda keige parremine wõiks tehha; peäliko jure minna ja selle waese innimesele waewa tehha, ei tahtnud temma. Kui ta seddawisi keif mõtted sai läbbimõttelnud, jõudis koit wälja, koido walguš paistis wanna toa ukse prao wahhelt sisse ja walgustas temma tubba. Wannamees tõusis ülles, piddas, nenda kui igga ristiinnimese kohhus on, omma hommikuse palwe, läks siis kaapsa aeda, murdis ühhe sure kaapsa lehhe, pani mõnne solase kalla lehhe sisse, wõttis leima kannika kaenla alla ja läks Väne murro nidole. Kui ta omma küni liggi sai, kulis ta ühhe kollina künes, ja näggi ka kohhe ühhe soldati püssi küne seina wahhelt omma wasto läikimad. Wanna Luik kohkus sedda nähhes, kargas ühhe jamma pu tahha ja ütles: Urjah! kurjateggia, se on jo püsti mõrtsukas; se on jo weel hullem kui hunt, se ei lasse ellawat hingegi enese liggi. Se asfi teggi wanna Luige süddame õige kurwaks. Mis ma nüüd teen? mõtles temma; minno hea nõu läks koggoni raisku.

Lasfen minna tedda selle kurja te peale jada, siis polle mul ennesel hinge rahhu, ja temmast saab mõrtsukas, ja parrandada ei voi ma tedda ommetige, sest ta ei wotta head nõu; pean siis ikka poea sõnnade järrele teggema. Ta läks siis pealiko jure ja andis ülles, et seal ja seal kohtas üks soldat pelgus on. Pealik satis mõnned omma meestest sinna, nemmad leidsid tedda nimmetud heina künes, wõtsid mehhiесе käsile, siddusid temma käed selja tahha finni ja wisid tedda ärra. Et keif tedda armastasid, siis kahhetsesid nemmad wägga, et se noor mees nisuggust üllekohtut olli teinud; sest se jooksi olli — meie L a u s isfi. Wanna Luigele sadeti kakskümmend wiis rubla. Temma ei teadnud sedda, et se temma omma poea wallo rahha olli, ja süiski olli se rahha ni wägga temma mele wasto, et ta tedda nähhagi ei wõinud; jubba se teadus, et se ühhe teise mehhe wallo rahha olli, waewas tedda.

Teisel hommikul widi waene L a u s wäe walina ette, kus ta omma nuhtlust pididi sama. Waene mees wärrises neid keppa nähhes, mis temma selja peale pididid katki peksetud sama. Temma olli ikka üks hea, sõnnakulelik laps omma wannemate wasto olnud, ja auustas igga wanna innimest; keif kes tedda tundsid, armastasid ja kiitsid tedda, ja ei olnud üleütlse tännini weel witsa ragu temma ihho peale sanud. Temma rided kisti nüüd seljast mahha, ja ta hinge ahastus selle hirmo pärrast olli ni suur, et werri

temma ninnast kui hallikast wäljapurtsus, ning pallus ommas süddames Jummalat, et temma, meie armas taewa Issa, temmale jõudo annaks, sedda wallo omma armsa isä heaks kannatada.

Selle peale astus pealik wäe wirade ette, ja laskis täie heäleaga temma üllekohtuse teo etteluggeda, ja ka sedda nuhtlust, mis iggamees saab, kes sest wandest, mis ta wandunud, wäetenistuses omma sündimise ma eest omma ello jätta, ei holi. Nüüd hakkati tedda nuhtlema ja ni raskeste, et igga hobi al temma örn nahk katkes, ja temma ilmasüta werri pitki selga mahha tilkus. Kaks sadda wiiskümmend hopi kannatas temma ärra, siis langes ta werri selja ja wesiste silmega põlwili mahha, ja tännas Jummalat, et se wallus nuhtlus nüüd möda olli. Selg põlles kül kibbedaste, agga ta südda olli rõmu täis, sest temma isäl ollid nüüd kaksikümmend wiis rubla rahha, ja kegi ei teadnud, fuida se luggu olli. Agga wanna rahwas ütlewad: Kus on teggiad, seal on ka näggiad. Üks teadis ommetige sest asjast, ja se ei wöinud sedda kannatada, et nisuggune auwäärt asji Lause häbbiks pididi jama, ja räkis sedda pealikule ülles. Ka wanna Luik sai sest asjast omma süddame walluks teadust; ta ohkas, nuttis, löi käed ülle pea kokko, ja waewas ennast ööd ja päwad. Se mõtte, et ta nüüd isä omma armsa poea werre waenlane olli, et ta isä tedda ni kibbeda kiusatuse alla saatnud, se rõhkus temma hinge rahhu kuulmata

omma alla, ja ei lahkund temmast. — Oh minna waene mees, oh minna waene mees, kus leian minna omna hingele jälle rahhu, kuuldi tedda allati hüüdwad. Minna ollen üks, kui üks wana ärrakuinud pu kõrge mäe otsas, kelle oksad kanged tuled mahhamurdnud, ja kes omma nõrga juurde peal weel tuigub ja wimist rammo aeab. Kas siis minno waewapawad weel lõpnud ei olle, woi peawad nemmad nüüd öiete hakkama? — Sinna, mo taewane Issa, kes sa risti peale paned, aita tedda ka kanda; kergita sinna issi minno süddame wallo; juhata mind sedda lühhemat teed minno haua äre, ja lasse mind mo halli pea ja kurwastud süddamega sinna sisse langeda, — seal on rahho!

Mõnned pawad peale sedda olli kindrali jures suur sõmaaeg, kus paljo suri herrasid omma prouadega ning hulk wäe peälükuid kous ollid. Sõma laua äres sai mõnda rägitud, ja wimaks langes jut ka Lause peale. Üks neist herradest küsis: Mis eest sai minnewal näddalal üks noor soldat ni kaget nuhtlust? — Koerad sawad ikka koera wisi roki, wastas kindral. — Se mees polle kül ühtegi kurja teinud, ütles major teiste feast. — Agga mis eest teie siis minno rahwast ilma süta pinate? küsis kindral. — Temma teul olli kurri näggo, ütles major, agga temma teggo on wägga au ja kidoäärt. — Minna ei sa teie juttust arru, auus major, ja ei mõista, kuidas teie tedda ühhe kido tö eest ni kangeste wõisite

nuhhelda, ütles kindral. — Sedda ei wõinud kegi muud teada, kui temma issi, wastas major, ja minna sain alles eila sedda kuulda, et temma wanna seitseme kümne kuu aastane isä wägga waene on; poeg tahtis isäle mõne rubla rahha sada, agga kust waene soldat rahha saab? Sellepärast läks ta siis kolmest päwast pelgu, lastis ennast jälle leida, pettis isä, pettis meid keiki, kannatas tuggewa süddamega kanget nuhtlust, ja teie issi saatjite wanna Luigele kakskümmend wiis rubla.

Kindrali näggo läks selle jutto peale seggaseks, ning ütles: se on jo üks wägga immelik ja auwäärt luggu; nisuggust mees polle meil weel olnud, kes omma wannemate heaks omma werd ja omma terwist kalliks ei pea. Nisuggune luggu sündis ükskord ka Saksamaal, agga nisuggused mehhed on keige rahwa seas ikka arwad, ja nisuggusid mehhi tulleb auustada; sellepärast peame selle peale mõtlema, mil wiisil meie temma kurwastut süddant jälle nattukest rõmustada wõime. Mitmed neist prouadest ja preilidest hakkasid halledaste nutma, ja iggatsesid keik Laust nähha sada. Kindral satis kohhe temma järrele; tedda todi, ja üks noor, sirge ja täie kaswoga mees astus sisse; temma näggo olli walge kui lummi ja keikide silmad langsid temma peale. Kuidas so nimmi on? küsis kindral. Luige Laus. Kui wanna? Kakskümmend kaks aastat. Kas sa jo kaua wäetenistuses olled? Kuus nädalat,

wastas Laus. Ja selle lühhikese aea sees jõudsid sa jo ni paljo kurja tehha, et sa ni raskest nuhtlust said? — Laus löi silmad mahha ja kumad piisfarad tilkusid temmal silmist rinde peale. Kindral watas halledaste temma filmi ja ütles: Ürra nutta! Wata, minna ollen sinno isä wasto üks waene mees, minnul ei olle mitte nisuggust poega, kui temmal; nisuggusid mehhi armastame ja auustame meie. Meie teame jo keif, misuggune mees sa olled; astu liggimale Lui, ja lö mulle kät, minna auustan sind. Laus astus liggimale ja panni omma käe kindrali kätte. So käsfi wärriseb jo, ütles kindral, kas sa jo jälle kurja te peal olled? Ürra wärrise, mo poeg, kõnni agga ikka sedda teed, mis peal sa olled, kül siis sinnust mees saab. Säh, jo minno käest, wallas temmale klasi wina, ja andis lihha ja leiba wina peale. Sinno näggo on ikka weel ni walge, kui minno laua linna! Ürra holi sest, kül Se, kes sinno rindu nisugguse süddame annud, sulle jälle termist ja rammu annab, ütles kindral eddasi ja hoidis Lause käe öige sõbralikul wiisil ommas käes finni. Selle peale andis se armas ja helde kindral käsku, et kello wiis keif wallin kous peab ollema.

Kello wie aegas läts ta feige omma wõeraste ja peälikutega ja Laus nende keskes, wallina ette sellesamma kohha peale, kus Laus nuhthelda sai ja ütles täie heäleaga: Kuulge armsad sõamehhed! Siin Summala filma al ja teie

ees, tunniſtan minna, et Luige Laus ilma ſüta nuhtluſt ſai. Mis ta teggi, ſedda teggi ta lapſelikõ armastuſe pärraſt omma iſſa heakſ, ſellepärraſt olgo ſe kibbe nuhtluſ, miſ ta ni mehhifelt kannataſ, temmale mitte häbbikſ, waid auukſ, ja minna tunniſtan ſedda teie ees, minno poead, et niſugguſe innimeſe käſſi, keſ omma wannemid nenda auuſtab ja armastab, kui Laus, keſ walluſt ei holi, keſ omma werd omma iſſa heakſ kallikſ ei pea, keſ nenda Jummal ja in-nimeſte meleheakſ ellab, et niſugguſe käſſi ſiin ilmaſ ikka häſti ſaab käima. Selle peale hüdiſ ſe armas kindral: Luige Laus! Siin, kuſ ſinna omma wallo ja waewa läbbi näitaiſid, kui ſuur ſinno lapſelik armastuſ omma iſſa waſto on, ſiin ſelle koha peal, kuſ ſinno ilmaſüta werri jookſiſ, anna mulle weel kord kät, et keiſ näwad, kuid a minna ſind auuſtan. Luiſ, ja olled mul armas! Selle peale pöriſ kindral en-naſt pealikute pole ja ütles: Minno armsad ja auſad pealikud, minna pallun teid, kandke ſelle mehhe eest murret ja hoidke tedda, ja panni ſed-damaid wiiskümmend rubla Lauſe küberaſe, ja keiſ wöerad ja pealikud panniſ iggaüks ka ni paljo kui kegi jõudiſ, nenda et meie Laus kor-raga rikkakſ mehheks ſai, ſeſt temma kübera ſees ollid jo kakſ ſadda ja kahheksakümmend rubla pabberi ja hõbbe rahha. Keikide ſoldatite ſilmaſ läiſiſid peas römo pärraſt, et neid nenda auuſ-takſe, ja iggamees ihhaldas nüüd Lauſe aſſemel

olla. Lause süddame aeaš se suur rööm ni laiaks, et ta rinnad kitsaks läksid ja sõnnad temmal kurku läkkatama jäid. Mis so wigga on? küsis kindral, rägi pikkamine, se on sinno hea töö palk, mis so süddant nüüd täidab; sinna olled ennast kuulsaks teinud, palju innimesi sawad nüüd sinnust räkima, ja sinno nimme auustama. Laus seisis nüüd kui üks laps Töulo laua äres, kus keiksuggu illusad asjad peal on, ja watas suurte filmadega ennese ümber; temma südda olli römu, temma kühbar rahha täis, ürikese aea eest ei olnud temmal weel ühtegi, ja se teggi tedda otse kui uimaseks. Wimaks langes ta kindrali jalge ette põlveli mahha, tännas tedda keige selle helduse ja selle sure au eest, ja pallus ennast omma isä jure lubbada. Kindral lubbas tedda kolmeks päwaks koeo.

Laus tulli nüüd koeo. Temma wanna isä istus kürus pengi otša peal, künarnukkud põlwele peale toetud, temma tubbaka piip maggas parranda peal, egga maitsend temmal ennam; temma südda olli ni musta kurwastust täis, kui temma toa seinad musta suitsu täis ollid, ja süggawad õhkamisid lendasid temma rinnust wälja. Leno, Lause wenna naene, istus omma lastega nurkas ja nuttis, kui Laus röömsä näoga nende ette astus ja neid terretas. Wanna isä kargas omma istme pealt ülles, hakkas temma kaela ja hüdis omma süddame wallo sees: Poeg, poeg! mis olled sa minnoga teinud? Sinna tap-

pad mind! Sinna petsid mind, ja minna isfi
 saatsin sind hukkatuse siise. Oh minna waene,
 õnneto isfa! Sind pinati, sind waewati, ja min-
 na saan rahha selle eest. Kas peaks Jummal
 nisuggust pattu kül weel andeks andma, ehk ni-
 suggust süüd leppitama? Mis ma teen selle wer-
 rise rahhaga? Ta hirwitab kui kurri waim omma
 hambid minno wasto. Wata, seal ta nurkas
 on, seal ta wahhib mo filmi kui tont. Ei minna
 temma liggi ei lähhä, temma waewab mind ööd
 ja päwad, ja on ni ränk minno hinge peal kui
 kaljo. Minna ei tahha tedda! Peästa mind sest
 waenlastest ja anna mo süddame rahho taggasi.
 Oh Laus, Laus! miks waewad sinna mind
 ni raskest. Menda räkis wanna Luit, nuttis
 kibbedaste kui üks laps, ja kumad piisarad langsid
 temmal filmist möda halli habbet mahha.

Lause südda sullas ka temma rindus ja wes-
 sitas ta filmi. Anna ennast rahhule, armas isfa,
 ütles ta, ja kuiwatas omma filmi, mis ta wanna
 isfa hinge hädda märjaks olli kastnud. Sedda
 rahha, mis sinna ni werrieks nimmetad, wöttan
 minna taggasi, ja siin on sulle kaks sadda rubla
 römo rahha, ja kahhetšakümmend rubla annan
 minna enole ja temma lastele. Wanna Luit
 watas Lause peale peast jallani sure filmega ning
 küssis immestledes: Mis rahha se jälle on? Mis
 wiil sa sedda olled kokkosanud? Kas sa selle
 eest ka omma ihho ja werd andsid? — Ei mitte
 isfaks, wastas Laus, ja räkis temmale ülles,

kuida ta sedda sanud, nenda kuida se meil teada, ja lišsaš weel jure, et se tühhupaljas wallo, miš temmale ni paljo au ja rikkust saatnud, jo unnuštud on. Kaš sa šiiš mötled, waštaš išsa, et minna sedda ial wöin unnuštada, miš sinna minno pärrašt olled kannatanud, mo poeg, ja kui kalliste se au, miš peale sa ni sureline olled, maksetud on? Pool kolmat sadda ränka hopi! Oh minno Jummal, ešš se olle üšš hinge nuhtluš! Sa miš eest? Ühhe wäikese walge pabberi nartšo eest. Se waewab mind; minno rinnad lähhäwad finni, ma pean Jummalä tule kätte minnema, ütles išsa sures süddame waewas, ja läks uksest wälja. — Ššsa meel näitab pahhane ollewad, ütles Paus Leno wasto. Ši olle, waštaš wenna naene, agga se luggu waewab tedda ni wägga, et ta fest aeast, kui sa wimati koddo ollid, weel mitte üht ööd polle wöinud maggada. Paus läks nüüd ka öue peale, ja püdiš omma išsa iggapiddi nomida, ennast rahhule anda. Paus, sa olled ikka mo armas poeg olnud, ütles išsa, ja olled nüüd üllesnäitnud, kui armas ka minna sul ollen; agga wöišid sa sedda mötelda, et ma rahha peale ni ahne ollen, et ma nišuggust wallorahha rahholise süddamega wöin wasto wötta? Minna ollen jo wanna j-rammoto, ja kui ma ka nälga surrekšsin, kellel fest wigga on? Nälga surra woib kül kibbe olla, agga mötle mo poeg, kui mitto suurt suggu ja kuulšat meest on weel kibbedamat surma sanud,

ja on ka ärraunnustud. — Kas sa kauaks sia jääd? küsis isä. Täen kolmest päwast, wastas Laus. Summal olgo selle eest tännatud, ollid isä sõnad; sinno selts ehk lahhutab minno kurwastust.

Laus olli kolm päwa isä jures, ja nüüd tulli furd kätte temmast lahkuda. Täe nüüd Summalaga isäke, minna jättan sind nüüd Summala pühha tiwa alla; temma meie taewane Issa hoidko ja kaitsko sind igga willetsuse eest, ja lasko sinno ellopäwad rahhoga omma õhto pole weerda. Minna lähhän nüüd, agga minno süoda ja minno mõtted jäwad sinno jure. Tännan sind, ütles isä, tulle nüüd tuppä ja wöttame nattoke leiba. Nemmad läksid sisse, Laus wöttis nüüd weel wimast forda leiba isä laua pealt ja hakkas ennast tele walmistama. — Tulle minnoga õue peale, ütles isä; lange sia mo ette mahha. Laus langes temma ette põlweli mahha; isä panni omma käe temma pea peale, tõstis silmad ülles: Issa meie, kes sa olled taewas! Kas sa nääd mind siin pörmo sees? Kas sa näed mo süddamesse? Siin on ta nüüd weel wimast forda minno silma al; ta lähhäh sõtta, kuhhu mehhi tarwis on, anna temmale siis ka mehhe süddant; ta lähhäh minno eest, omma isäma ja omma rigi wallitseja au eest; minna annan temmale omma õnnistust selle pitka te peale, jätta sinna ka omma heldet õnnistust senna jure, et ta kässi hästi käib. Walwa sinna temma ülle,

wallitse temma süddant, ja hoia tedda ni kaua kui ta sinno hoidmise wäärt on. Amen! — Wannamehhe filmad ollid wessifed peas. Dõuse ülles, mo poeg, ütles ta, ja hakkas weel kord mo kaela ja minne siis Summala nimmega. Paus tõusis ülles, hakkas isä kaela ja waotas tedda õige lapseliko armastusega omma rinda wasto. Leno seisis omma lastega nende kõrwas, nuttis kibbedaste ja ütles Paussele ärraminnes: Kui minno Abramit näed, ütle temmale, minna pallun Summalat temma eest, ning sowin temmale Summala õnnistust. Nende Summalaga jätmine olli halle. Paus läks. Isä satis tedda õue wär-rawast wälja, watas tedda takka järrele ja hüdis: Paus! pöra ennast ümber ja näita mulle weel kord omma näggu; minna ei näe sind enam, agga kül se sind näeb, kelle pärralt sa olled. Ella ikka temma mele järrele. Paus wõttis emalt weel kühbara peast, kummardas maani isä wasto, pöris metsa káno tahha ja — kaddus. Isä õnnistus jäi temmale seltsimehheks.

Enne ei olnud nenda kui nüüd, kihhelfonna ja wallakolid, kus tallorahwa lapsi Summala sõnna ja ramatut tundma olleks õppetud; agga wanna Luis olli siiski üks wanna tark mees, tundis kirja ja õppetas ka omma poegi. Kui poistel aega olli, piddid nemmad ramato kallal istuma, luggema ehk kirjutama, ehk ka muud näppo tööd teggema. Temma ei fallinud sedda, et lapsed ümberhulkusid ja omma aega asjata

wiitsid, waid walwas nende üle. — Issa ning perre üllespiddaja olla, polle mitte üks piisofe assi, temma peab nenda kui üks wallitseja isfiennese ja omma leiwaliste üle õigusega wallitsema ning hea kombetega nende ees käima. — Sedda wisi ellas wanna Luik, ja temma maea üllespiddamine olli ikka kordas; ta olleks wöinud ka üks rikkas mees olla, olleks mitte temma ello maead ärraläinud, olleks temmal mitte lojuste surma, wilja ja heina äppardusega wöitlemist olnud. Need willetsused korisid temma jõudo ja teggid tedda waeseks mehheks; agga siiski olli temma ommas küllas auustud kui üks tark õpetaja ja hea nõu andja. Gättame nüüd sedda wannameest mahha, ja kuleme mis Lausest saab.

Selle wahhe sees, kui Laus isä jures olli, laskis kindral nimmekirjadest ülleswötta, kuhhu Abram, Lause wend, olli sanud, ja sai teada, et ta jo nelli aastat Tallinna laewa-jao seltsis, meie tuttawa Suwikesse peal, madruseks olli, — ja kui nüüd Laus jälle omma wallinasse taggasi tulli, küsisid peälifud, kus ta tenida ihhaldab, kas ma=woi merrewäe seas? — Temma ihhaldas merre ellu, sellepärrast sadeti tedda selle laewa peale, kus temma wend Abram olli, ja anti ka laewa peapeälifule, kedda meie ka jo tunneme, teada, misfuggune mees Laus on, ja tedda wöeti hea melega wasto. Agga Laus ei teadnud sedda, et temma wend Abram ka sellesamma laewa peal olli; temma iggatses agga

fellepärrast laewa tenistusse, et omma wennaga ehk kokko sada. Wennaksed ollid jo terve päwa ühhe laewa peal, agga et seal peale fue saea mehhe ollid, ei sanud üks teist nähha, woi ei pannud ka üks teist tähhele. Shto pole laskis laewa peapealik neid omma kajuti, se on omma laewa kambri tulla, ning ütles wannema wennele: Wata selle nekrudi filmi ja üttele mulle, mis sa temmast näed? Wennad tundsid nüüd ühhe teise ärra. Laus! hüdis wannem wend, Abram! hüdis norem, ja hakkasid rõmoga ühhe teise kaela, ja Lause rõöm olli ni suur, et ta filmad wet täis jooksid.

Armastage ja aidake üht teist kui wennad, ütles pealik, teie ollete sõamehhed, ja need peawad iggapiddi ühhe teise eest seisma. Meie rahhoaeg pitkale ennam ei ullata. Sinna Abram wotta tedda nüüd omma wallitsuse alla, ja õpeta tedda merre tenistust tundma, ja laskis neid siis miina. Laus olli alles ühhed näddali päwad laewa peal, kui jo middagi juhtus, kus ta wõis üllesnäidata, mis hing temmal sees olli.

Üks noor laewa kirjutaja istus ühhel hommikul üllemal laewa äre peal ja watas linna pole, fenna pole kus temma sündimise koht, kus temma isamaea olli, kus ta ülleskaswanud ning kus ta ni paljo rõmopäiwi omma lapse põlmes olli ellanud, ning ütles issienneses: Säge nüüd Summalaga isfa ning emma, wennad ning õed, suggulased ning sõbrad! Säge Summalaga rõömsad kohhad,

kuš ma nores põlweš mængisin ja murreta kaš-wasin. Minna lähhän nüüd, ja Summal üksi wõib sedda teada, kaš tullen weel ial taggasi, wõi mitte. Nenda mötteldes istus temma halleda melega, selg wasto merd, ja kuiwatas omma filmi. Temma al järgmise korra peal, lasti korraga üks suurtük lahti, teiste laewadele tähhenduseks, et peawad ankrud ülleswinnama, purjud lahutama ja merrele minnema. Sest hirmsast koggemata paugust ja kangešt pörromisest kohkus poisike ni wägga ärra, et ta ristfelleti merres kuffus. Meie Laus, sure jõe liggedal sündind ja ülleskašwand, ning sellepärrast märka hästi ojuda oskaš, kargas kohhe, ni pea kui ta näggi, et mehhike merrega sures tüllis olli, ja et wešši tedda jo hakkas põhja kiskuma, üllalt kõrgest temma järrele sišse, sai tedda karmust finni ja piddas tedda ni kaua wee peal, kui abbi tulli. Keik kiitsid Lause julget teggu, sest temma pitkendas selle läbbi selle nore mehhe ellu, ja sai krono polešt wiiskümmend rubla.

Lausel olli jo nores põlweš julge ja meh-hine südda; temma kulis hea melega, kui wannad targad innimesed sest, mis ollid kuulnud ehk luggenud, juttu aeasid, ja kui ta ühhest aumäärt ja julgest teust kulis räkiwad, siis rõmustas ta ennast selle ülle ni wägga, et ta südda kumaks läks, ta palged punnasid, silmad läikisid, ja rõõmsa heäleaga hüdis: Wata, se olli mees! Misuggune tahhan minna ka olla! — Ta olli ühhetest-

kümne aastane poisike, kui temma emma ühhe wanna kadde da kangro naese käest ühhe wiggase lehma alwa hinna eest ostis; agga siis ei jõudnud emma sedda lehma ühhe forraga ärramaksa, ning jäi poolwiet rubla weel wõlgu. Kangro naene mõtles, et se lehm temma kätte ärralõppeb; agga Lause emma arstis lehma, lehm hakkas parranema, sai terweks ning hakkas rammu wõtma. Nüüd läks kangro naese südda kadde daks, temma hakkas kahhetsema, et ta omma lehma ni alwa hinna eest olli ärraannud, ning hakkas tedda taggasi kiusama. Da tulli ühhel õhtul Lause emma jure ja ütles: kui sa tulles wal näddalal mulle mitte keik lehma rahha ärra ei maks, siis on meie kaup katki, ja minna wõttan omma lehma taggasi. Laus kulis sedda pealt ja hakkas kibbedaste nutma. Temma wannemad ellasid sure maante äres ühhe sure illusa kõrtsi liggedal, kus kennad saksa toad ollid, ja kus paljo teekäiad sakso sees käisid. Kui Lausel aega olli, käis ta kõrtsi jures, aitas hobbosid lahti wõtta, neid jota ja olli iggapiddi teekäiatel abbiks, said sedda wiisi mõnne koppika rahha, ja wiis sedda emmale lehma maksuks.

Ühhel süggisesel õhtul, kui jo pimmedaks hakkas minnema, tulli üks suur tõld, nelli hobbusid ees, selle kõrtsi ette; nelli noort herrat astusid tõllast ja läksid kõrtsi omaeale, ja üks neist olli tohter. Peale sedda kui need saksad sõnud said ja jo kaunis pimme olli, tulli se tohter ukse ette,

kus meie weike Laus ka weel alles olli. Herra
 kutsus omma kutsarit ja ütles: Mart, näita
 nüüd et sul mehhe südda on, ja to mulle üks
 furno pea-luu, firriko aed on siinsammas liggi-
 dal; mul on sedda tarwis, ja saad hõbbe rubla
 selle eest. Uijäh, auus herra, saatke mind kuhhu
 tahhate, ma lähhän teie kässo peale iggasse kohta;
 agga nüüd õ aeges firriko aea peale minna, ja
 sealt furno pea luud tua, siina on ennam kui
 mehhe julgust tarwis; ei minna sinna julge miin-
 na. Laus kulis sedda pealt, astus herra ette
 ja ütles: Herrake, andke mulle se rahha, minna
 toon teile selle furno pealuu. Herra watas temma
 filmi, hakkas naerma ja ütles: Sesuggune rot;
 sinna olled mul se õige toja. Sige tõeste
 herrake, minna toon teile; meil on praego weel
 suur härja pealuu aeateiwa otsas, sedda tõin
 minna mullo firrikoaea takka metsa ärest, ja se
 olli kaugelt rassem, kui innimese pealuu ongi.
 Herra naeris nüüd poisj jutto peale weel ennam,
 kutsus teised herrad ka ukse ette, näitas Lause
 peale ja ütles: Wadake! se poisike tahhab mulle
 sedda pealuud tua, mis mul ni tarwis on, ja
 minno Mart ei julge mitte sedda tehha. Kule
 pois, kui sa tood, siis anname sulle iggamees
 hõbbe rubla, ütlesid herrad. Mitto tükki ma
 siis pean toma? küsis Laus. Ühhe ainsa,
 wastasid herrad. Agga to sa, ärra sa petta
 meid. Noh, eks ma siis to; egga ma ilmas
 ellama innimese pead ei to, ma toon ikka ühhe,

mis jo ammugi furnud on, ja seal on neid jo kül. — Minne siis Summala nimmel, ütlesid herrad, meie anname sulle latternaga tulle jure. Laus wöttis latterna kätte ja läks omma teed.

— Kui ta nüüd firriko aeda luukambri sai, ja ühhe pealuu wöttis, kulis ta kolleda heälega kui ma alt haua seest hüüdwad: Pois, lasse mo pea rahhule! — Kül mährin käis ülle Lause ihho, agga ta ei kohkund; ta watas agga ümber, egga näinud keddagit, keik olli wakka ja pimme kui haudas. Ta wiiskas selle pealuu taggasi, ja ütles: wotta siis, kui ta sinno on, löi risti rinna ette ja wöttis ühhe teise; agga ta kulis seddasamma käsku teist korda, ommetige märkas ta ärra, et se sesamma jo kord kuulnud heäl olli, ning wastas: Minne, minne! egga sul kaht pead ei olnud, et sa jälle jo karjud, ja läks selle pealuuga ärra. Nattuke maad ärramiines, kufkus waene pois ühhe haua peale mahha, ja kustutas selle läbbi omma tulle latternas ärra.

— Kui pois kõrtsi eest ärraläks, ütles tohter teiste herradele: panneme mütsid pähhä ja lähme temma järrele; pärrast pois lähhäb arraks, siis wõime temmale ommetige appi minna. Nemmad läksid, peitsid ennast lukambre tahha ärra, ja üks neist tahtis poisi julgust kutsuda ja hüdis kolleda heälega need sõnnad. — Kui Laus kõrtsi ette taggasi tulli, ollid herrad jo ees, kiitsid ning melitafid tedda, andsid temmale selle lubbatud rahha, andsid temmale saia ja saatsid tedda koeo. Laus

läks nüüd enam lennates kui jookstes koeo, andis rahha emma kätte, ja ütles sure rõmoga: Emmake, siin on rahha! Maksa nüüd lehm, ja jääb weel üllegi.

Pois! kust sa ni palju rahha olled sanud? küsis wanna Luit. Laus räkis nüüd ülles, mis wisil ta sedda olli sanud. Issa püstis rahha tasku, läks kõrtsi jure ja ütles: Kusad herrad, minno poeg tõi need nelli rubla hõbedad koeo; temma on weel liig noor, et ni palju rahha õigel wisil olleks wõinud kokkosada, sellepärrast ihhaldaksin minna wägga teada, kuidas se luggu õiete on. Herrad selletasid wannamehele ärra, et ta sedda rahha nende käest õigel wisil olli sanud, kiitsid temma poega ja ütlesid: Sest saab mees, kes sulle au teeb, wannake, ja selle eest, et sinna ni õige mees olled, ja selle järrele kulad, kellel au enam ja armsam on, kui rahha, anname sulle weel ühhe hõbbe rubla; olle nüüd meiega rahhul. Wanna Luit tännas, läks rõõmsa süddamega koeo, ja nende lehma makso murre lõppis.

Sedda on ikka kuulnud, et heast seemnest, kui ta hea ma sisse langeb, head wilja tulleb; sedda wiski olli luggu ka Lauslega. Issa walwas sure holega temma üle, räkis ning lugges temmale ausa meeste auteggudest ette, ja selletas temmale sedda ka ärra, ja nisuggused juttud sünnitasid auteggude juurt poisikese süddamekse, ning nenda

tulli se siis, et Lausest üks wägga hakkaja mees sai. Menda olli ta üksford jälle mõisas korral; mõisa õues sündis korraga suur kiska ja kärin, sest üks külla koer kiskus üht tüdrukut. Waene laps kukkitas põlweli mahha, et koer temma paljid jalgu ei saaks lõhki kiskuda; koer rebbiistas hullul wiisil temma ridid, ja tüdruk karjus kõigest wäest appi. Emal seisid kaks mürisseppa, raud labbidad käes, agga ei julgend liggi minna, waid karjusid sure heälega: hul koer! hul koer! — Ni pea kui Laus sedda kulis, ja näggi et koeral tüdruko ülle wõimus olli, polnud seal üks aeg, waid jooksis ülle pea ja kaela tallist, kus ta parrajate olli, wälja, ja olli kui tuul koera kuklas finni, rõhkus tedda mahha ja laskis ennese põwili koera kaela peale. Koer olli tuggew; aeras ennese taggumiste jalge peale ülles, ja püdis omma pead poisil alt wälja kiskuda; seal siis kargas üks neist mürisseppadest appi, löi koera labbida serwaga ristludest mahha, ja sedda wiisi peasis waene tüdruk koera hammaste wahhelt, ja Laus olli temma peästja.

Laus olli jo merre tenistuses, kui ta ühhel päwal Tallinnas pitka laia ulitsat, omma asju käis, ja üht wäikest linna poisil üht saksa last hobbose ja saniga kolist näggi koeo wiwad. Ni pea kui poisike ümber nurga laia ulitsale keris, kohkus hobbone soldatite trummudest, tõstis sabba selga ja hakkas tuhhat tullist nelja pitki laia ulitsat lõhkuma. Pois ja laps karjusid hinge

wäest, ja sedda hullemine lõhkus ka hobbone, ja feik rahwas jooksid ulitsa kõrwa. Agga Laus, kes ka seal liggidal juhtus ollema, ei põigand kõrwa; temma näggi kaks noort hinge surma hirmus, ja ei piddand sellepärast siis ka issi-ennesest ühtegi luggu, waid fargas kohhe hobbose ette, hakkas temma ninnasse finni ja känis temma pea kõrwa. Hobbone noorskas, puhkas, wärrises kui hawa leht ja wahtis Lause filmi, otsekui olleks ta tahtnud küsida: kas sinna se mees olled, kes minnust wõimust sai? — Loom jäi seisma; pois ja saksa laps ollid sest surest ehmatusest ja hirmust jummetand kui surnud. Laus wöttis hobbose su ärest finni ja tallotas tedda jalg jallalt keeo. Lausest sai palju rägitud ja temma nimmi auuga nimmetud. Selle mehhe auteggudest on ülleüldse wägga palju rägitud, kellest minnul agga se wähhem ossa weel meles on, mis ma teile, mo armsad masöbrad wõin kuletada. Minna sowiksin sedda kül feigest süddamest, et meie keskes weel õige palju nisuggusid mehhi saaks sündima ja sigginema, ning se sünniks, kui meie agga wöttaks issi hea kombedega omma laste ees ellada ja nende üllewalwata, ning neid nenda kuida se ülleüldse igga issa ja emma kohhus on, Summala mele pärast ja innimeste auuks kaswatada. Agga kas meie ka teme sedda? Parrako Summal! Mis näwad, mis kuulwad meie lapsed faggedaste omma wannematest? Se on tõeste üks ärrawastamata

pat, et meie laste wannemad omma lapsi ennamiste kui pörsaid kaswatamad; kui agga lapsel middagi köhtus on, se on keif se kaswatamine. Tõsa kullutab omma rahha koppika ja omma aea kõrtsis tühja jutto aeades, tubbaka piip hamaste wahhel, ning teeb ka weel wõlga; tulleb laggund, kakkend ja täie peaga tuikudes koeo, wannub ja rägib kui metsaline, heidab maoli mahha ja noorskab. Emma on koddoo must, soppane ja kassimata, nendasammoti ka temma lapsed; riidleb ning söimab, lapsed ei kule Summalast egga innimestest ühtegi head, ning kaswamad nisugguse kassimata ja pattuse ello sees ülles. Kas peaks se mitte meie rahwale õigusega laituseks ja häbbiks arwatud sama?

Laus ellas jo terve aasta rahholikult laewa orjuses, agga nüüd tulli kibbe aeg, tulli sõaaeg kätte. Türgi wäggi teggi meie ma raea peal liga, risus ja tappis, ja wõttis, mis ees olli, sealt, kuhhu ta ühtegi ei olnud pannud, sellepärast olli meie wäggi seal Türgidega rind rinda ja ello ellu wasto kous. Meie merre naber, Rootsi rigi kuningas Rüstaw III., teadis sedda hästi ärra, et meie ma wäe polest tühhi olli. Temma, kes jo ammogi meie Tallinna ma peale maias olli, ei mõttelnud wastast leida, ja tulli 1790 aastal keige omma merre wäega Tallinna alla ja mõtles tedda kui silku omma wõrku püda. Nimmetud aastal surel ristipäwa hommikul läks päike punnane kui werrine kops taewa pirst

ülles, ja mitmed julged mehed näggid tedda wimast forda; kegi ei teadnud, mis enne õhtut pididi sündima. Agga taewas olli ommas furwas meles feggane, kül temma ärrateadis, mis pallawat päwa se tähhendas, ja ferged pilwed nutsid taewa al, nenda kui üks helde süddamega emma nuttab, kui ta omma lapsi willestuses teab.

Barra hommiko hüdis waht üllalt masti forwist: Roots, Roots tulleb! Need sõnnad lendasid kui walf igga mehhe rindu, feik jooksid laewa lae peale kocko ja watasid pittki filmi sinna pole, kust nende ellotahtja tullemas olli. Laewa peapealik küssis rahholise süddamega: Kas paljo laewu nähha on? — Seitse laewa, wastas waht; kochhe peale sedda: wiisteistkümmand, ja siis jälle: kaksikümmand ja kaks. Polle se weel ühtegi hirmus, wastas pealik. Nüüd hüdis waht et jo kaksikümmand kahheksa, ja wimaks, et jo kolmikümmand ja nelli laewa on. Talliinna al on üks saar, mis Mai sareks nimmetakse, selle sare takka tullid nemmad hulkas walges purjus kui märato suur hane karri laggedale, ja liinna al seisid agga nelliteistkümmand meie sõjalaewa nende wasto. Se olli kül hirmus, agga mitte Wennelasel; temma peale hirm ei hakka, temma selle järrele ei küssi: kas paljo waenlasi on? Ütle agga: wata seal nad on! ja anna agga wõlli, kochhe on werrine piddo lahti. Temma on jo keige keelde rahwaga omma rammu katsunud,

agga wõimust ei olle weel kegi temma ülle sa-
 nud; sellepärast on meie riik ni otsata suur,
 et ni suurt weel ialgi ühhe wallitseja al siin ma
 peal ei olle olnud. Temma on lõuna poolt
 põhja pole peale nelli tuhat wersta lai, ja õhto
 poolt hommiko pole liggi kakskümmend tuhat
 wersta pitk. Sõida nüüd kakskümmend tuhat
 wersta maad, sõida kaks sadda päwa ja igga
 pääw sadda wersta, se keik on ikka weel Wenne
 riik. Temma on ni määrata suur, et kui meil
 päike loja lähhääb, siis on meie õhtone taewa
 illo neil rahwail, kes hommiko pool ellawad,
 koit. Meie siin heidame maggama, agga nende
 õ on otsas. Sest se siis tulleb, et teiste rikide
 wallitsejad kaddeusega temma peale watawad ja
 ommetige temmast wõimust ei sa. Temmast ei sa
 ka kegi wõimust, ni kaua kui Wennelane Wen-
 nelaseks jääb, ni kaua kui temma, nenda kuida
 tännini, keige peale Summalaga hakkab. Hom-
 miko kui ta unnest ärkab, on meie Önnisteggia
 tähendus ehk märk — rist, se esimine temma
 rinna peal. Sellega pallub temma ommale ning
 ue päwale önnistust; nendasammoti ka kui temma
 söma laua äre istub, ehk söma laua ärest ülles
 tõuseb, tännab temma ristiga. Tulleb temma
 sinno jure, terretab temma ristiga essite omma
 Dojat, ja siis sind, ja seddasamma wisi lähhääb
 temma ka sinno jurest ärra. Temma hakkab ja
 lõppetab keik Summala nimmel, ja se on, mis
 tedda ni julgeks teeb. Nenda olli ka luggu

Talliinna al. Wennelane ei hirmund Rootsi sure wäe ees, temmal olli üks fange abbimees, selle peale temma usk kindel on, kes seal üllewal elab ja kõik ärranäeb, mis süin al sünnib, ja kes ikka nõrgemale fangema wasto jõudu ja abbi annab.

Se kutsmata wöeras ei tulnud mitte otamata, tedda odeti jo mõnda päwa. Meie laewade peal ollid suredtükid fangeste laetud, weetühdred tükkide wahhel wet täis winnatud, et kui tulli lahti pääseb, wessi liggi ja käepärrast on. Kõik olli walmis, tükki süited põllesid, iggamees panni walge särgi selga, walged püksid jalga; kued ja kühbarad wisati kõrwale, et ühtegi ees egga tülliks ei olleks, ja et iggamees ennast lahkeste ligutada wõiks. Seddamaid tulli ka Rootsi liggameale. Kõik walmistasid endid kül surma wasto, agga nende süddamed ollid kindlat julgust täis, otsekui ehhitaksid nemmad endid pulma. — Se on tõeste halle ja kolle nähha, kui rammusad, tuggewad ja terwed mehhed ennast nisuguse werrise tö wasto walmistawad, kus ühhe nisuguse fange waenlase wasto minnes elluse jäemist lotagi ei olle, ja mehhed ommas julguses pealegi weel otsekui surelised selle peale, et nemmad omma ränga hinge abhastuse sees mehhed on, ja neil on ka õigus selle polest, sest et mees se essimenne innimenne olli, kes Soja käest ilmale tulli. Kui nüüd kõik walmis olli, lödi laewa kirriko kella, ja kõik laewamehhed läksid

pühha kujude ette. Wanna halli peaga ristiusso õppetaja olli nende ees põlweli maas, kõik ollid tassa ja wakka temma ümber, sest iggamees olli nüüd waimus Jummalaga ees, löi risti ette ja kummardas. Nüüd tõusis se pühha mees üles, pöris ennese rahwa pole ja rakis waggase heäleaga nenda: Minno armsad poead! Minna ollen nüüd nende hingede eest, kes praego wimast korda selle pühha kohha peal seiswad, meie taewast Issat, kelle tenistuses minna wannaks ja halliks ollen sanud, pallunud ja neid temma pühha hole alla annud. Temma, kes meid lonud, on ka meie ellopawade ülle arru teinud; sellepärrast ärgo kartko kegi, et meil tänna üks walli pääw ette tulleb, kus julge süddamega mehhi tarwis on. Seal nad tullewad! meie ellotahjad; agga nemmad leiwad meid ees, leiwad mehhi, kedda surm ei kohhuta. Waenlane on suur omma rammo peale, meie sured omma sure abbimehhe peale, sest meie olleme süta, ja temma tulleb meid omma ahnuses hukkama; agga ilma Jummalaga tahtmata, kelle peale meie lotus suur on, temma meie ülle wõimust ei sa. Minna õnnistan teid selle Jummalaga nimmel, kelle silma al teie siin seisate. Temma pühha warjo alla ollen ma teid annud. Temma pühha tahtmine sündko teiega. — Winge nüüd iggamees omma kohha peale, ning wõidelge omma armsa isama ja meie rigi wallitseja au eest. Ja iggamehhe suust kuuldi need sõnnad: Taewane Issa! Sinno tahtmine sündko min-

noga; agga siiski pallun Sind: anna mulle kerged hawa, ehk ussinat surma. Iggal pool kuuldi ütlemad: Tää nüüd Summalaga wend! Kui mind õhto ennam ei olle, siis pallu üks Tšsa meie palwe minno hinge eest, — ja iggamees läks nüüd julge süddamega ja selle kindla lotufega, et agga se temmaga wõib sündida, mis Summala pühha tahtmine on, selle nimmel nemmad omma õiguse eest wõitlewad, — omma surma wasto. Saewaallune läks seggaseks, paksud pilwed koggusid kokko ja matsid päikese ennese tahha, ja tähhendasid, et selle waikse ja tāsase hommiko järrele üks walli pääw tulleb. Keik seisid omma paiga peal; iggamees omma suretükki jures, keik ni tāsasa ja wakka ja keik walge särgi wäel; iggamehhe silmis paistis temma süddame tusk; hukkatuse tulli läikis nende käes, ja otasid agga käsku peale hakkata. — Tallinnas olli ka jubba kärrin ja praggin lahti; töllad ja wancred müddisesid ja weersid pitki linna ulitsaid, waesed koddanikud, isjad ja emmad, pöggenesid omma laste ja warraga sure ruttuga linnast wälja ja jätsid ommad ellud ja maead Summala hokeks. Teised matsid omma warra kõrwale mahha kuhhu kegi sai; keik ollid selle sure hirmo ja kartuse läbbi sures mures. Pigi kahheksakümmend aastad ollid rahho ja õnne sees möda läinud, egga pelnud sest aeast, kui meie Wenne rigi otsata tiwa alla saime, Tallinna maad innimese werri fastnud; — agga

nüüd tulli üks walli pääw kätte, iggamees kartis õhtut, sest et teadmata olli, mis ta toma sai. Linna rahwas tullid hirmund ja kohmetand ühhe teise wasto ja küsifid: Mis meist saab, kui waenlane male tulleb? Meie wäggi on liig nõrk temma wasto panna; temma wiib meid soutomaks ärra omma male. Regi ei tahtnud Rootslase terrawa küünte alla langeda, ja sellepärrast olli nut ja häddakaebamine otsata.

Sedda möda jõudis Rootsi wäggi pitkamine kui kurri ilm liggimale. Nende peapealik tahtis omma laewu ühte unnikusse kogguda, et meie wäikest merre wägge ühhe hobiga merre põhja upputada; agga Wennelane ei otand ni kaua, waid ni pea kui Rootsi ni liggidale jõudis, et meie kulid temma selga ulatasid, laskis meie merre wäe peapealik, admiral Sitsakow, werre lippo üllestõmmata, ja keik meie laewad tõusid hinge ja puhhusid tuld, suitsu ja surma waenlase wasto. Rootsi poolt olli sesamma luggu. Dükkide mürrin olli ni kange, et laewad wärrisesid, mailm pörrus, taewaallune kohas sest waljust paukumisest ja raksumisest; tule õhk kumas sest kangest pallawast, merri punnas werrest, linnud ja kallad pöggensesid mailma otsa ärra, ja keik mis filma ees nähha olli, uppus otse tulle ja suitso sisse, ja ses paksus suitso pimmeduses ollid mehed rängaste ello ja surma wasto wõitlemas.

Sedda wisi möllades läksid kahheksa tundi möda, ilma et se hukkatuse tulli olleks waitind.

Waenlane olli sureline omma rammo, Wenne-
lane omma õiguse peale, ja kumbki ei tahtnud
järkele anda. Peälifud jooksid iggasse kohta ja
karjusid: Anna wallu, ja anna wallu! Hawa-
tud, kelle käed ehk jallad purruks lastud ollid,
wingerdasid omma hädda sees maas; hawatud
ja purrustud innimese kehhad ollid hirmsad,
werri, hüddi ja sissikonna tükkid limerdasid iggal
pool jalge al. Püssirohho suits olli laewade
sees ni pakš ja pallaw, et innimesed läkkatasid;
mürrin, kärrin ja kissa ni märato, kui olleks
keif mailm siin paikus hukkaminne mas olnud.
Agga keif se ahhastus ei jõudnud weel Wenne-
lase süddant nõrgutada. Madrused laddusid
pitki laewu nenda et pead suitsesid otsas püssi-
rohtu ja kulisid tükkide jures kandes ja küssisid
peälifute käest: Kelle pool wõit on? — Tae-
wane kohhus on weel kous, ei polle õigus weel
mõistetud egga otsus antud, wastasid need;
olge agga kärmed ja ärge andke järrele.

Waatke, nenda on luggu sõas, ja arwate
sest, mis ello sõamehhe ello on; ellago ta tedda
ma ehk merre peal, ta on ikka ränk ja raske.
Sõamees lähhäb meie eest wälja, ja meie jäeme
rahhoga koeo, agga mis head teme meie tem-
male? Sellepärrast, minno armsad sõbrad ja lug-
gejad, ärge põlgage soldatit! Olgo ta omma ehk
wõeras, wõtke tedda ikka hea melega wasto;
andke temmale ommast waesusest, ni paljo kui
jõuate, ja ärge mõetke mitte kaddeda filmaga,

mis teie temmale annate; temma andis teie eest keif mis temmal armas olli, — temma andis isfiennast.

Nüüd hakkame jälle Rootslasest peale. Wi-
maks märkas ta ommetige ärra, et ta sure häbhi
sisse jäeb, ning panni sedda wägga immeks, et
meie wäike merre wäggi ni kangeste ja walli-
daste temma sure wäe wasto jõudis panna.
Temma lotus, liinna ülle wõimust sada, kaddus
nüüd hopis, ja hakkas tagganema; agga sai ka
ikka weel tuld ja rauda wasto silmi. Nisuggust
nalja temma ennam ei tahtnud, hakkas pögge-
nema ja läks sure kurjuse, häbhi ja hammaсте
firristamisega omma teed. Tulli hakkas nüüd
kustuma, fange tükkide mürrin lõpma, suits lah-
kuma ja merri waikima, agga taewaallune wuh-
hises ja kohhas weel sest kangest pörrutamisest,
ja wessi wahhutas punnast wahtu; innimeste
liikmed ja purruks lastud kehhad ujusid temma
ees. Üks suur Rootsi sõjalaew wöeti wangi,
teine põlles ärra. Se olli öiete hirmus, kes
merres wee peal üht nisuggust tullist mägge
näha. Keif laewa rahwas pöggenes üllepea
ja kaela patide sees ärra. Üks wäike poisike,
ühhe laewa peäliko poeg, kes ka sureks ja kuul-
saks mehheks pididi kaswatud sama, olli üksi
laewa peale mahha jänud; temma wäetima isä
ollu ka jo walmis ja maggas merre põhjas, tedda
ei tulnud selle sure rutto sees, kus iggaühhel
isfeennesega teggemist kül olli, kellegil mele. Tem-

ma olli selle sure mürrina eest alla laewa rumi läinud, ja seal laewa purjude wahhele kui üks wagga loom, maggama jäänud, ja ei teadnud sest ühtegi mis ülle temma pea sündis. Pallaw suits ärratas tedda wimaks unnest ülles; ta jooksis ülles laewa lae peale, agga ei olnud enam innimese hinge nähha; surma hirm ajas tedda ühhest kohhast teise, agga kuskil ei leidnud temma kindlat paika. Tulli wöttis nüüd wõimust, keif törwatud laewa köied, purjud ja mastid ollid lama tulles. Riikrite läbbi nähti sedda õnnetomat last põlwili mahha langewad, ja käekesed taewa pole ülles sirrutawad; wist pallus ta omma sure hirmo ja hädda sees Summalat. Tulline pallaw ei annud temmal enam kuskil olla, ta laskis ennese laewa taggumisest otsast köiest kartsast möda alla wee liggidale, istus sinna wiimse jalgu peale, watas armetoma näoga iggale pole ümber ja otas päästmist; agga kes wõis seal aidata, sest et iggal filmapilgul odata, olli, et laew wasto taewast lõhki lähhäb. Mõllemate laewa otste sees on üllal sured haugud, kust ankro köied läbbi käiwad, ja mis tinnaga woderdud on; ni pea kui nüüd se tinna ja törw sest kängest pallawast sullama hakkas, jooksis se temma kaela. — Waene emma! kas wõisid sa sedda, kui sa tedda omma rinna otsas ja ommas sojas sülles ellitasid, kül teada, et sa omma last nisugguse hirmsa surma wasto kaswatasid? Sa ei näe tedda temma kibbeda hädda sees, ja näeksid

sa tedda, mis ütles so helde ja ärras südda so sees? Anna ennast rahhule, waene õnneto emma; keif need, kes siin wõitlesid ja langesid, ollid emma poead, keiki on emma rind toitnud, keiki emma armastus armastanud; se on jo ikka seddawisi olnud, et södda innimesi raiskab. Waene willets watas weel halleda silmega iggale pole ennese ümber, ja kui ta ka nüüd kusagilt abbi ei näinud tulles, langes ka temma merresse, kuhhu jo mõnni mitto sadda meest enne tedda ollid langenud. Kohhe peale sedda sai tulli püsirohho kambre, kus peale sadda tündert püsirohtu ollid. Se olli se keige hirmsam, mis merre peal ial woib sündida, ja mis innimese silm ialgi merre peal woib nähha. Kange püsirohhi ajas laewa hirmsa kollinaga lõhki, tõstis tedda wee sees kõrgesse ülles ja pillas tedda tükkiks ja tombiks nisugguse kangusega laiale, et keif taewaallune tuld täis olli. Kauagi pärast sedda keritas weel kange wuhhin pilwedes ja merri kohhas hirmsaste. — Igga wagga, taasase waimoga innimene küsib: Helde Summal, mis se nüüd olli? Mikspärrast olled sa omma innimestele, kedda sa heaks olled lonud, ja kes sinno pühha tahtmise järrele ühte teist peawad armastama, sedda wõimust annud, omma taewa al ni paljo kurja teha? — Nõdder innimene! Kas se siis Summala sü on? Se on meie omma ahnus, kes kui keige willetsuse emma, ni paljo kurja ilmale sünnitab; sellepärrast

ei sowi meie omma liggimesele ühtegi head waid tahhame sedda keif isfi sada.

Kui se suur mürrin ja kärriin mödas olli, olli keige Wenne laewade peal suur tännoandmine Summalale, ja keif lin olli kui üks suur pulma maea. Tggas maeas olli nüüd lust ja rööm; igga koddanik, igga perremees leidis ommaksed, leidis omma warra raiskamata, kellegil ei pūdund middagit. Wennelane hoidis ja warjas sedda omma rinnaga. Oh Wennelane! Kes sind tunneb, se au sulle annab.

Teisel hommikul peale sedda möllamist, kui keif laewade pealt olli ärrakorristud ja jälle korda säetud, satis meie merrewäe peapealik Turwikest, kes keige kergem ja kärnem minnema olli, ja kes eilsel wallopäwal ka mitte wiimne ei olnud, waenlase järrele tähhelepanna, kuhhu pole ta läks. Turwikene olli eila ka mõnne fibbeda matso sanud, agga neist ei holind temma, waid laotas purjud kui linno tiwad laiale ja läks ni wal-lusaste eddasi, et merri suitses. Temma peapealik olli alles hinges ja terwe, temma ei kannatanud sedda, et waenlane ni kassinaste nahka jättis, temma tahtis weel kord temmaga rammu katsuda ja näidata, et Wennelane Wennelaseks jäeb. Turwikene lendas kõigest wäest, agga temma peapealiko melest ei olnud ta weel kärmas kül; temma kannatus löppis, ta laddus pitki laewa eddasi ja taggasi, seadis, andis käsku, öerus käska ja hüdis: Lasse lahti! Anna jõudu!

Anna jõudu! Tuuwifene foggus omma jõu fokko ja temma minnik olli nüüd otse liinno lendamine. Agga keif kes tedda nüüd weel näggid, näggid tedda wimast forda, temma willeks läks nüüd hopis teistsuggu matsude wasto; ta ei tulnud ennam taggasi, ta läks omma hauda; se kärmas minnik olli temma wiimne.

Päike olli jo õhtusse jõudnud, kui ta kaaks Rootsi laewa kätte sai, seddamaid nende wahhele läks, ja kohhe olli ka eilane tülli ja mürrin jälle lahti. Se julge süddamega pealik tahtis wägga üht neist laewadest wiggaseks lasta ning tedda ärrawia; agga kas siis innimese tahtmine ikka ka nenda sünnib, kuida temma sedda tahhab? Selle kange ja pallawa mürrina ja kährina sees, kus üks laew kahhe sure laewa wasto wõitles, löi meie Laus omma pealiko jallust mahha, ja kohkus selle läbbi ni wägga ärra, et ta ka sinna sammasse paika mahha langes. Mis se olli? küsis pealik. Se olin minna, auus herra, minna ei wõinud teid muul wiisil hoida; waatke se kuul, mis praego selle masti sisse läks, olleks teid tapnud. Dännan sind, Luik, ütles pealik, et sa mind surma löuge wahhelt olled päästnud, kül ma sedda meles pean. — Tükid mürristasid ikka weel kangeste ja kulid lendasid hulludes ümber peade ja hawasid Tuuwifest rängaste; agga Rootsi laewad said ka omma oõsa ja se riid olleks pea selletud olnud, kui mitte kange tuul ei olleks tõusnud ja laewu laiiale pillanud.

Tuul läks ikka kängemaks ja merri ülleanneto-
maks; päwatähhe wiimne punna kustus õhto
pool taewas; paksud pilwed katsid taewast kui
musta linnaga finni; pimme õ laotas kui kurri
kaarnas ommad mustad tiwad wuhhinal ülle
merre ja upputas keik omma pimmeduse sisse
ärä. Ei olnud tähhekest taewas nähha, kange
torm katsus omma rammu, merri paisus ja lae-
netas hirmsaste, ja üks kerge illus sõalaew len-
das õ pimmeduse wahhelt kui üks merrelind
wallidaste ja ikka wallidaste eddasi. Kange
torm puhhus laiast suust huffatuse tuult, keras
merre põhjane ümber, ning hulguš kui üks hundi
karri masti kõiede wahhel, ja murdis ja kiskus
kubhu ta rammo hakkas; laened pihherdasid wah-
hutes wee sees ja rõhkusid keige omma wäe ja
raskusiega waest laewa ühhest küljest teise omma
alla, ja jälle ujus temma nende alt wälja, jälle
püdis temma nende kaotawa nõu eest ärrapög-
geneda, ja se laew olli — meie waene, waene
Tuuwifene. — Merri tantsis surma tantsu, kurri
torm ajas ühhe laene teise selga, weretas ja lõh-
kus neid ühhe teise wasto nenda et merri tuis-
kas. Nüüd on piddo lahti, merre põhjas on
pulmad ja meid odetakse peiopoisišs, ütles peä-
lik, ja watas latra tulle paistel suurte filmadega
sedda pimmedad ööd.

Seddawisi wennis se pitk ja pimme õ hirmo
ja kartuse sees möda. Waesed, õnnetumad lae-
wamehhed, märjad ning külmad kui kallad, otasid

wärrifedes koitu. Koit hakkas wimaks taewa al paistma ja näitas neile nüüd nende õnnetust kõige omma surusega. Walge läks kül suremaks, agga taewas seggasemaks, merri mustemaks ja tuul fangemaks; ei olnud kussagil pool laewa nähha, mis neile olleks wõinud abbi tulla. Range torm murdis sure masti poleks, mis Kootsi kuul wiggaseks löi, tulli sure pragginaga üllalt mahha ja wiis kaksteistkümmed meest ennesega merre põhja, ja need õnnetumad ollid need esimesed surma ohsad, kedda merri ellusalt ärranelas. Kõik kohkufid sedda hirmust asja nähhes. Katki kistud kõied lehwitasid wihhinal, purrustud purju räbballad loddisesid fange tule käes, laewa kerre raggises kõikis omma liikmetes laenete wahhel ja solane wessi kees igga praod wahhelt kui söela läbbi sisse; ei mõjund innimeeste rammo merre ja tormi rammo wasto, ei olnud abbi kussagilt lota. Hirno ja kartusega näggid nemmad emal sured kiwwi otsad kui õeluse hambad laenete wahhelt wahho seest nende wasto hirwitawad ja omma ohsa otawad. Merri kees ning kohhises nende wahhel ning hirmutas laewamehhi liggimale tullemast. Kül pannid need waesed kõigest ommast wäest wasto, et nende laew kiwwide otsa ei saaks, agga parrako Summal, nende jõud ei ulatand seal, kus ennam kui innimeeste jõudu tarwis olli; fange torm ning laened ajasid neid wäekaupa nende haua äre. Laewa tagguminne ots juhtus wasto kiwwi, ja

temma raske tüür, rānga raud ahhelate külges, kargas kui fulg ommast abbadusest wälja. Kange tuul keritas tedda nüüd kui hõowli laastu, wis- kas tedda ühtepuhku kollinal wasto kiwwa ja wessi tikkus sorrinal sisse. Laewamehhed näg- gid ärra, et nad sure willetsuse sisse sawad, jooksid hulga kaupa laewa lae peale ülles, ja kes sinna jõudis, se weel hinge jäi; kõik seä- dus olli lõpnud, iggamees otsis kurwa filmega kindlat kohta, et weel omma ellu hoida. Ühhe hirmsa laene kohhin olli jo emalt kuulda, kõik löid silmad hirmo ja häddaga sinna pole, kust nende hukkaja kurja melega ikka liggemale tulli; iggamees hakkas laewa köidest tuggewaste finni ja kõik otasid kange hirmoga, mis neist nüüd pididi sama. Se laene paisus ommas melewal- das kui kurwi waim ikka suremaks, pihherdas ennast kange kohhinaga ikka liggemale ja liggi- male, tõstis laewa kõrgeše ülles ja wiskas tedda nüüd kui mäe otsast kõige omma raskefega hirmsa kollinaga ühhe kiwwi otsa. Laewa põhhi, tuggewast tamme puust ja kangeste rautud, rak- sus purruks kui munna foor, laew langes kül- leli, ja temma esimine ots kaddus kui wälk laenete sisse ärra. Suredtükid, kulid, laekad ja kõik laewa asjad weersid prigginal ja praggi- nal ommast kohhast ärra, ja saea wieteistkümnemehe ello, kes al laewas ollid, kustus korraga kui küinal ja kõik langsid omma külma hauda. Laewa tagguminne ots paistis weel kui üks pero

tungal, mis kustumas on, wee seeft wälja, ja tulletas üllejäänud laewameestele mele, et neilgi parremat lota ei olle.

Kui se essimene ehmatuſ mödas olli, andis laewa pealik käſku, mõnned palgid ja lauad köidega kokko ſidduda et üht parwe ſada, et kui wiimne hädda kätte tulleb, mõnned mehhed parwe peale wõikſid karrata, ja ni kaua kui agga ial wõimalik, omma ellu hoida. Mehhed hakkasid ka kohhe peale, ja ſelle töö, hirmo ja kartuſega lõppis ka ſe pääw. Shto hakkas jälle pimmedaks minnema, merri kohhas raſkeſte, õ olli muſta pimmeduſt täis kui haud, tuled ajasid kõrged weemäed waſto laewa, mis kord ülles kõrgesse tõuſid, kord jälle alla merresse langſid, ehk mühhades üle laewa läkſid, agga ümber lükkata ei jõudnud nemmad tedda ennam, egga ſanud üleüldſe temmaſt ennam jaggu, ſeſt et ta nüüd kiwvide wahhele rõhnutud finni ſeiſis. Paſſud uddopilwed tõuſid merreſt, kui ſuits korsknaſt, pilkane pimmeduſ muſtas kõiſ ümberkandis, ei olnud maad egga taewas nähha, mailm olli otſekui kaddund, — ja ſelle pilkaſe pimmeduſe ſees läks merri korruga põllema, waene Tuwifene maggas ellawa tulle ſees; pimme õ läks walgeſ päwaks, nenda et iggamees ühte teiſt wõis nähha ja ärratunda, ja kohhe jälle langes kõiſ muſta pimmeduſſe taggaſi. — Helde taewane Iſſa! Mis ſe olli? hüüdsid laewamehhed kohkund. Se olli piſne, ja kohhe ſelle jär-

rele kuuldi ränka mürristamist taewa al, wäl-
gud walgendasid ja sihhisid pilwedes, mürrišta-
mine raksus ja weres hirmsaste ja kolledaste
ülle merre ja temma wiimne weermine kollises
alles, kui jo teine weel rängem ning hirmsam
mürrin teine poolt wasto hüdis. Range wihm
ei söelnud, temma wallas taewast mahha, otse-
kui olleks ta tahtnud merd ärraupputada; merri
ning taewas ollid ridus. Waesed laewamehhed
seisid tulle ja wee wahhel ja räkisid ühhe tei-
sega: Ei nisuggust ilma weel polle nähtud, ei
nisuggust ööd weel ellatud. S' olli pitk ja kolle,
waesed rahwas ei sanud puhhata, ei soja egga
leima suutäit suhu omma tullist nälga kustu-
tada. Märjad ja külmetand wärrisesid nemmad
kui hawa lehhed, ja ilmas ei tahtnud se kurri
õ löppeda; agga nende rammo ja wäggi olli
löpnud. Wässimus, unni, külmi ja nälgi ollid
nende waewajad; üks katsus ühhes teine teises
nurkas omma liikmid sirrutada, agga ifka andis
merri külma leili takka peale; kõik otasid sedda
pitka ja iggawad ööd löpwad, wimaks löppis ta
ka, nenda kui kõik löppeb. Koit läikis jälle kui tul-
line penar taewa ja merre wahhel ning sünni-
tas uut päwa. Pääw koskus kül walgemaks,
agga ei rõmustand ta meie waeste merremeeste
süddant, waid tähhendas neile nende eilist hädda
jälle ette. Päike paistis korra pilwede wahhelt,
agga kaddus sealsammas jälle nende tahha ärra,
otsekui ei tahtnud ta nende õnnetust nähha. Wae-

sed innimesed watasid kurwa melega ühhe teise filmi ja küsisid ühhe teise käest: olled sa ka weel hinges, mo wend? On sul ka weel jõudu ellada?

Kuulge mehed! ütles laewa peälif: Siin meil enam jāmist egga abbi innimestest lota ei olle, kui Summal isfi meid immelikult ei aita; jāme meie sia, siis meie surma käest ei peāse, sellepārrast on siis parrem, et meie endid jaggame. Üks hulk mingo parwe peale, ja kui nemmad Summala mele pārrast on, kül temma neid siis maale wiib; teine hulk lähhāb pati, sest se on jo üks puhhas, kus meie omma hinge anname, kas siin ehk emal. Kes siis parwe peale tahtwad minna, need jātko Summalaga ja mingo temma pūhha nimmel eddasi. Kahheksateistkümmend meest teggid, kuida peälif nõu andis, fargasid parwe peale ja hakkasid jo parwe laewast emale lūkkama, kui jo sealsammas suur õnnetus sündis. Kolm meest juhtusid warwe ja laewa wahhele ja said sealsammas purruks rõhnutud; teist nelli meest nelas üks laene āra nenda et neid kegi enam ei näinud, ja selle peale läks parw laewa ārest āra. Sine mūrrištamine olli kül waikind, agga torm mõllas weel ikka ja merri olli kurja wihha täis, ja wiis need üllejānud üksteistkümmend meest fangeste eddasi, agga neid õnnetumaid ei nähtud enam kōua, nemmad kaddusid pea laenete wahhele āra.

Peälif watas kiikri läbbi ja ütles süggawaste

ohkades: Neid ei olle enam! Nemmad on nüüd seal, kust fegi weel polle taggasi tulnud; nende surma hirm on nüüd mödas, nüüd tuleb kord meie kätte omma õnne katsuda. Minna enam sia ei jä, kes minno seltsis ennast Summala hole alla tahhab anda, se tulgo minnoga pati; kes tahhab jäda, se jägo. Selle peale läks pealik pati, ja sured weepisfarad weersid temma palgid möda mahha; ta nuttis halledaste omma armsa Tuuwifese pärrast, kelle peal ta ni kaua ja ni palju õnnelikuid päivi olli ellanud, tedda ni sure willetsuse sees nähhes, ja et ni palju hakkajaid mehhe poegi temmaga ollid otsa sanud. Ta nuttis kui üks helde süddamega emma, kes omma ainust last hauda panneb, — ja nüüd tikkusid ka kõik kolmkümmend kahheksa meest temma järrele pati, märjad ja liggund ja kellegil ei leiba suutäit suhhu wotta, sest kõik leib olli laewa rumis süggawa wee al, kuhhu fegi liggi ei sanud. Kõik läksid kurwa melega pati; fange tuul puhhus ikka weel rängaste, ilm olli paksus uddus, merri kohhas ning laenetas hirmsaste, ja wihma wallas kui oqwarrest, kui nemmad padi laewa ärest lahti lükkasid. Wõtke mind ka liggi! hüdis üks hääl üllalt laewa taggumise otsa pealt. Se olli LauS. Temma teadis kus kohtas kapteni kajutis kaks puddelit wina ollid; temma läks wee alt läbbi, tõi neid ärra, ja ka ühhe kottikese sees mõnned naelad fuiwatud laewa leiba. Kõikide südda-

med läkfid sedda nähhes röömsaks. Pealik fi-
tis Laust temma julge süddame pärrast, wöttis
tedda pati, ja iggamees sai mõnne tilga wina
ja pallokesse leiba süddame kinnituseks. Kõik
tännasid Summalat selle sure õnne eest, heitsid
riisti rinna ette, andsid endid temma pühha hole
alla ja sõudsid römoga eddasi.

Kui nad nüüd terwe päwa otsa hulga maad
said läinud, ja ilm ning merri ikka weel ühte
wisi kurja wihha täis ollid, nenda et iggamees
kurwa süddamega ümber rigi watas, küsis kap-
ten tüürmanni käest; Mis raske murre sinno
hinge peal waewab? Mis kurwad mõtted sinno
pea otsaesist kortsu tõmbawad, wanna mees?

— Wanna tüürman istus kõige selle aea süg-
gawa mõttete ja süddame kurwastuse sees padi
äre peal, ja wastas nüüd kapteni küsimise peale
raskest süddamest ohkades: Kuulge wennad!
Meie asji lähhäb seddawisi, kuida ta praego on,
hopis raisku, meie paat on wägga rängaste rah-
wast täis, ja käib sellepärrast wägga süggawaste.
Tulleb õ peale siis ei wõi meie ennast selle waljo
ilmaga foggoni wee peal piddada, waid lähhä-
me kõik ühhe korraga merre põhja; meie peame
katsuma temma koormat fergitada, ja sedda pea-
me teggema, enne kui pimme tulleb, meie peame
üks wiis ehk kuus meest wälja wiskama. Kõik
kohkusid ja kohetasid neid hirmsaid sõnnu kuul-
des ni wägga ärra, et külm wärrin nende lude
ja liikmete läbbi käis. — Se jut on kül hirmus

ja kolle, agga tüürmanil on õigus. — Ärge kohluge ühtegi, ütles tüürman ja hakkas sedda asja liggimalt tähhendama ütteldes: Meil tul-
 leb nüüd üks walli mäng ello ja surma wahhel
 mängida. Meie kõik olleme mehhed, ja minna
 se keige wannem teie hulkaš ollen nisuggust piddu
 jo ennegi näinud, sellepärrast kuulge minno nõu:
 On se Summala tahtminne, et meie sia peame
 surrema, kuhhu meie siis temma pühha taht-
 mise eest wõime pöggeneda? Sellepärrast peab
 se siis iggal ühhel meie seast ükspuhha ollema,
 kaš meie tänna ehk home omma hauda langeme,
 kaht surma ei surre jo kegi. Meie peame siis
 liišku heitma, minna isši ka teie hulkaš, agga
 meie kapten olgo sest killast lahti. Tahhate teie
 mind siis lapses tehha, tüürman? hūdis peälif
 waljo heäleaga. — Ei mitte auus kapten, was-
 tas wannamees, teil on õigus ellawatele kasku
 anda, agga siin on surm meie wallitseja, ja meie
 ülle on nüüd üks surem peälif, kes meie ülle
 kohhut mõistab, sellepärrast olge rahhul; se
 luggu miš meil nüüd ees on, ei pudu teiesse.
 Teil on weel raske wastamine eilse päwa pär-
 rast ees. Wadake sinna kirowide wahhele! Sin-
 na ta jäi, teie armoke; agga meil ei olle ühtegi
 wastamist. Kapten jäi wait omma süddame
 kurwastuses, ja tüürman rakis eddasi: Meid
 on siin kolmkümmend ja kahheksa meest, minna
 pannen igga mehhe jauks ühhe kahhekoppiko
 tükki kubarasse, ja tõmban wie rahha peale

noa otsaga ühhe risti, need on siis meie osarahhad: iggamees võttab siis kühbara seest ühhe rahha, ja minna se keige wannem teie hulka, võttan kõige esite; kelle osaks siis üks nissuggune märgitud rahha saab, se lähhäb sisse.

Selle peale võttis ta omma ning teiste taskudest kolmkümmend ja kahheksa kahhekoppiko tükki ja tõmbas kõikide silma nähhes wie rahha peale noa otsaga süggawad ristid, panni neid teiste hulka kühbarasse, seggas hästi läbbi ja ütles: Siin on nüüd meie kohtomõistuse otsus, ja iggamees teadko, et se Summala kohhus meie ello ja surma ülle on, ja et se, kedda ta tahhab hoida, hoitud, ja kedda ta tahhab pärrida, temma pärralt on. Nenda räkis se julge süddamega tüürman ja kõik watasid halleda näoga üks teise filmi, süggawad ohkamissed tõusid nende rinnust, ja üks küsis otse teist käest: Kes peaks meie hulka se esimene ollema?

Nüüd wennad! ütles wanna tüürman, wõtame kühbarad peast ja heidame omma taewa Issa ette palwes põlwili mahha, sest temma tulleb nüüd meie ülle kohhut mõistma, ja iggamees tundis ommas süddames, et se asji muul wiisil ei wõinud sündida. Kõik ollid tassa ja wakka, egga polnud muud kuulda kui merre kohhin, tule wuhhin ja rasked ohkamissed.

Wanna aumäärt tüürman langes nüüd põlwili mahha ja kõik teised temma järrele, ja kõikide filmad ja süddamed tõusid sel pühhal silma-

pilgul, mil ello ja surma ülle piddi mõistetud sama, taewa pole. Ei olnud neist weel kegi ni sureš süddame abhastuses Jummalat pallunud kui nüüd, iggamees mõtles, et nüüd temma wiimne ots käes on. Wanna tüürmani halli pea otsa ees hiilgasid sured higgsi tilgad, temma filmad ollid wešsifed; temma ei olnud ommas süddames ennam selle mailma loom, waid olli jo kõiges ommas hinges teises parremas ilmas, sest ta mõtles kõwwaste, et temma, kui selle os-sarahha nõu andja, ka selle esimese rahha saab. Meed kurwad kohmetand näud temma ees, uddune ilm, kange tuul ja laenetaw merri fin-nitafid tedda temma mõttete sees ja täitsid temma hinge pühha waggadussega, ta tõstis filmad üllesse taewa pole ja pallus täiest süddamest: „Kule meid! Wata ommast selgest taewa rigist meie peale, kes meie siin sinno silma al põlwili maas pallume. Meie ei pallu mitte ilmalikku õnne, helde, armolinne Jummal, olle meie hingedele armoline, hallasta meie ülle; finnita meie süddant selle wiimse te peal ja õnnista meid meie sure hädda sees. Sinno tahtmise järrele olleme meie ilmale sündind, mehheks sanud, ja sinno tahtmise järrele lähhäwad nüüd muist meie seast sinno jure. Sinna näed meid meie haua äres, sinna olled meie seast ommad osfad jo wallitse-nud, wõtta siis meie hulgast kes sul armsad on. Agga, taewane Issa, ärra waewa meid, meie olleme jo kül waewas olnud. Tänno olgo sulle,

et ja meile weel aega annad, ommad hinged sinno pole tõsta. Sinno pühha tahtminne sündko kui kõrges taewas, nenda ka maddalas ma peal ja ka siin süggawa wee peal. Amen!"

Nüüd wennad, olleme meie walmis, ütles wanna, tõusis maast ülles ja kõik teised temma järrele, seggas rahhad ommas küberas ümber, wõttis siis essimese rahha issi wälja, tõstis kae ülles kõrgesse ja ütles täiest süddamest: Siin ta nüüd on! Agga mis ta on, sedda teab se, kes iggaühhele temma ośa jaggab. On ta ristiga, siis ollen minna se essimenne, kes teistele teed näitab. Selle peale wõtsid ka kõik teised, ja mitmete käed wärrisesid neid küberasse sirrutes. Olge mitte arrad, wennad! ütles tüürman, meie lapse aastad on jo mödas, ja nüüd on aeg mil näitame, et meie mehhed olleme, kes surma ees ei wärrise. Ja se sündis siis, et Abram, Mihkel ja kolm wenne meest ristiga rahhad said. Abram langes omma wenna *Paul* se ümber, hakkas tuggewaste temma kaela ümber finni ja ütles: Minna lähhän nüüd, mo wend, ja nüüd Jummalaga! Kui so käsfi hästi käib, ärra unnušta mo naest ja lapsi! Ei mitte, Abram, wastas sure häälega *Paul*, sinna olled naese mees, olled laste isja; minna ollen üksi, minno järrele ei nutta kegi, — tõmbas ennese wenna kaelast lahti, wiiskas kübera paati, löi ristikesse rinna ette ja — merre laene kattis tedda kõikide silma eest ärra. Kõik koh-

kusid sedda nähhes ja hüüdsid immestledes: Laus läks omma wenna eest! Laus läks omma wenna eest! — Oh Luid, Luid! hüdis pealik ja hakkas kibbedaste nutma, nisuggust meest kaotades, sest ta armastas tedda. Mikspärrast teggid sa mulle sedda süddame kurwastust, ütles ta. — Agga Abramil olli sesamma julge südda, temma soontes lihus ka soe werri, temma põris ennese Terrase Mihkle pole ja ütles: Mihkel! Minna ei woi omma wenna hinge peale ellusse jada, sul on ka naene ja lapsed, minna lähhän sinno eest, nenda kui minno wend minno eest läks, ja kui sa koju saad, wi siis minno õnnistust minno naese ja lastele, anna mo wanna isä kaele suud ja ütle: temma jäi omma armsa wenna jure seltsiks, — kargas selle peale merresse ja kegi ei näinud tedda enam. Need kolm wenne meest ollid ka jo omma märga hauda läinud. Paat sai nüüd fergemaks, ruum suremaks ja tuul ajas tedda kärmeste eddasi.

Agga nüüd sündis üks imme, mis ülle kõide innimeste wõimuse käis. Kui meie hädda kõige surem on, kui kegi enam aidata ei wõi, — siis on se, kes kõige kangem ja kõige kõrgem on, se kõige liggem abbimees. Temma kulis merre ning tule kohinas nende waggade palwed, temma isä wallitses neid ja katsus nende usku, temma teadis sedda et nemmad temma pühha nimmel siise läksid, sellepärrast satis ta

nende jure sured lauad, laewa lugid ja tühjad wadid mis laewa ümber ojusid. Tggauks sai siis ühhe ehk teise neist kätte, ja taewane Issa andis neile rammo ja jõudu neist finni hoida, ja needsammad laened, mis neid piddid ärranelama, wisid neid läbbi õ ja pimmeduse ikka padi järrele.

Eks olle sest awwalikkult nähha, et se, kedda Summal hoida tahhab, häddasse ei jä; sago temmast mis temmast saab, ikka on se temma ehk teiste parrandamisefks. Hakka agga julgeste ühhe hea töö peale ja loda öiete süddame põhjast temma peale, ei sinno töö siis nurja ei lähhä.

— Selle peale läks ilm waiksemaks, tuled puhhusid ennast tühjaks, merri jäi rahhule ja hingas ommast surest wässimusest ommas otsatumas sures wodiis waggaste ja selge taewas watas ennast kui peegli klasis temma silleda pealise sees, egga polnud ennam jälge egga wermet minnewate päwade möllamisest ülle jänud. Taewas öitses ommas hommikuses illus ja kõi olli ni wakka ja waikne, kui polleks ialgi furja ilma olnud. Päike töusis ommas pärris taewalikuses uhkuses, ferged pilwed kumasid kui tulle paistel temma ees; päikesse paistus fuldas nende äred, walguistas ning sojendas mailma, merri hiilgas sest taewalikust illust, kallad mängisid wee peal, liinnud lendasid ülle merre ja meie laewameeste süddamed ollid römo täis, et jälle ellawid lomi näggid. Agga nende pealik, üks tullise wai-

moga mees, istus sures mures ja raskest kurbustuses, tedda ei rõmuстанд ühtegi, — ja kui korraga sõa tükkide paugud kaugel möda taewa allust kuuldi mürrisewad, tõusis tulline punna temma palgesse, temma silmad hiirgasid kui tulle jäddemed ja ta mehine südda ärkas kui unnest. Kuulge! hüdis ta elleda heäleaga, kus mehed meestega kous on! Kuulge! mürrin lähhäb kangemaks ja ikka kangemaks; se on lode pool külges, seal on meie rahwas Rootslasega jälle ridus, ja minna istun siin kui üks nuttur naene. Oh helde Jummal! mis on minnust sanud, kiskus omma kue lahti ja rinnad paljaks, ja olli öiete sures tuskas. Oh Tuwwife! Tuwwife! Ma armastasin sind, miks olled sa mind mahha jätnud? Anna mulle ommad tiwad, et ma sinna wõiks lennata, kuhhu mehhe au mind hüab, kuhhu mo hing kippub. Sa ei näe, sa ei kule mind, sa olled kül pu; minnul on weel hing sees ja närtsin siin kui üks üksik rohho kõrreke pallawa liwa sees. — Andke ennast rahhule, auus pealik, ütles tüürman, halleda süddamega temma peale wadates, södda ei olle jo weel ma pealt lõpnud. Se on wist meie Kronstatti merre wäggi, mis te peal Rootslasega kokko juhtus, ja nüüd temmale jälle pallawat päwa küttab. Teie polle jo weel wanna, teie päwad on alles ees. Sige kül, sinna wanna õiglane halpea, minno päwad on weel ees, agga need on minno raskest wastamise päwad. Sa näggid kül kus

mo wõimus, mo wallitsus, mo rahwas, mo laem
 mis mul tunnaeila alles olli, jäi. Se kõik lan-
 geb minno süüks. Minna polle mitte ennam se
 mees, mis ma olin, minna ollen nüüd kui üks
 nõrk putk kange marro käes; temma wintsutab,
 temma murrab mind, minna langen ja ei tõuse
 ialgi ennam. Oh minno waene wanna isä!
 Mis ütleb sinno südda, kui sa minno õnnetust
 kuulda saad! hüdis ta äkkiste ja nuttis kibbe-
 daste.

Mis se on? hüdis järsko üks heäl padist,
 wadake seal need mustad täppid wee peal! Need
 on hülged, wastas üks teine; olleks nüüd püssi
 ollewad, woiks ühhe laska ja saaks lihha nälja
 kustutuseks. Mis jut se on! hüdis kolmas,
 eks teie näe, need on jo innimeste pead. Need
 sõnnad ärritasid peäliko jälle hinge, ta tõmbas
 kiikre taskust, watas sinna pole ja hüdis sure
 rõmoga: Waatke immet! Need on jo kas merre
 waimud, woi meie mehhed isä! Ja need nad
 ollid ka; nemmad tõstsid iggamees käe ülles ja
 hüüdsid tuggewa heälega: Wennad, meie ellame
 weel! — Mehhed patis ei uskund omma en-
 nese filmi, öerusid neid, watasid jälle sinna pole
 ja küsifid üks teise käest immestledes: Kuida
 wõifid nemmad endid selle pitka ö otsa waljo
 merre peal hinges piddada? Ja nemmad ollid
 tõeste needsammad, ollid priisked ja terwed. —
 Agga kes kaitses, kes hoidis neid merre hukka-
 tuse eest? Se olli Se, kelle peale nemmad loot-

sid. Kas sa tunned tedda luggeja, kes sind ni hästi ärratunneb? Hoia ennast siis temma pole, loda temma peale ja ärra kurwasta tedda furja teggudega, siis temma sind ei jätta. — Paat pöördi nüüd nende õnnetumate wasto, ja igga-mees tahtis essimenne olla, neid pati tõmmata, nende rööm olli suur, et kõik wiis meest alles hinges ollid. Minna terretan teid, teie Summalast mulle taggasi antud, ütles pealik röömsa süddamega. Teie ollete nüüd Summala käest otseskui ueste ilmale sündind; sest temma walwas teie ülle, ellage siis temma mele järrele. Selle peale langsid nemmad patis põlweli mahha ja andsid omma hoidjale kõigest hingest tännu. Pealikul olli weel nattoke wina ja leiba hoitud, ta andis siis mõllemist ni hästi neile kui teistele nattoke süddame kinnitust. Ilm olli nüüd waggane ja merri tassane, ja päike paistis lõune poolt taewa alt öiete sojaste; neid pandi päwa kätte puhkama ja uinusid maggusaste maggama. Päike jõudis jo õhtusse, kui nemmad need röömsad sõnnumed kuulsid: Wadake, kus ma paistab! Ma, ma! hüüdsid kõik röömsa süddamega unnest ülles ärkades. Nemmad jõudsid ma äre, kui päike alles kaunis kõrges olli. Se koht kus nemmad male said, kahheksateistkümmend wersta siin pool kroonstati liinna, olli üks merreäärne illus ning öitsew heinama. Piinnud lirrisesid pude latwes, lõokesed laulsid taewa al, ja kukked laulsid liggidal küllas; teine poolt wennis

külla karri ülle mäe fojo pole, ja karja poisi-
 keste sarwe heäled kõllasid metsas. Magguš lil-
 leste hais lehkas ümberkaudo, kündjad kündsid
 wäljade peal, — ülleüldse kõik mis nemmad
 siin näggid ja kuulsid, melitas nende meelt ja
 rõmuštas nende süddant. Nemmad ollid omma
 tundmise polest kui lapsed, kes ühhe illusa ue
 titte sawad; nende kõhhud ollid tühjad, agga
 nende süddamed ollid rõmo täis, nemmad ollid
 nüüd omma waewa kiusatusest peäsnud. — Wa-
 ta, kuida innimesed siin ellawad! räkisid mer-
 remehhed isfikeskes, nemmad ei tunne surma
 hädda, ei söa hirmu egga merre huffatust, ella-
 wad waikest rahholist ellu; agga kes teab, kas
 nad siiski rahhul on? Paat jõudis nüüd ikka
 kalda pole liggemale, jooksis kaldasse kinni ja
 rahwas astusid wälja, põhhi olli nende jalge al
 nüüd kõwwa, ja otsata merri, mis neile ni paljo
 hirmu ja waewa teggi, jäi nende selja tahha;
 nende ees olli õnnistud ma, mis kõige lomadele
 iggapäwast toidust ja kattet annab, middagi, mis
 meie saggedaste tunda ei märka, sest et Sum-
 mala õnnistus allati meie silma ees on. Meie
 tarwitame sedda kül, agga kas anname selle sure
 Andjale selle eest ka tännu? — Nemmad, kes
 ommas häddas ja willetsuses Summalat tundma
 ollid õppind, teggid sedda, ja tännasid tedda
 nüüd, kes neid ni immelikult olli hoidnud, selle-
 samma täie süddamega, kellega nemmad patis
 omma osarahha wõtmise pärrast tedda pallusid.

Suur hulk marahwast jooksid nende wasto ning ei jõudnud sedda kül immeks panna, kuida ni paljo innimesi ühhe ni wäikese padiga selle kurja merre peal ennast hinges wõisid hoida, ja mitmed neist heast innimestest töid neile, mis neil juhtus ollema, leiba, solasid kalli ja pima. Need õnnetumad kustutasid nüüd omma nälga, kuiwatasid endid, puhkasid pari päiwi, ja läksid siis Kroonstati linna, uellikümmend wersta teine pool Peterburri linna, kust meie merrewäe üllem peapealik sedda õnnetust ja Luigede mehhisid teggusid meie sure keisri proua Katarina ette wiis. Se helde süddamega suur ja fulus keisri proua laskis need kaks wenda omma ette tulla, räkis nendega wägga allandlikult ja armolikult, kitis neid nende auteggude pärrast, pani neile omma käega aumärgid rinda, laskis kummagi wennale sadda rubla hõbbe rahha anda, nimetas neid tenistusest lahti ja laskis neid koju minna. Nemmad langesid temma ette põlwili mahha, tännasid selle sure auu ja helduse eest, ja Laus ütles: Minna ei lähhä koju, suur keisri proua! Las mo wend minna, temmal on naene ja lapsed; mind ei ota kegi. Minna jäen sind orjama, ni kaua kui mul hinge rindus on. Need sõnnad ollid wägga selle sure proua mele järrele, temma üllendas tedda underupseriks ning pani tedda omma keiserliko padi peale sõudjaks. Se aassi sai peagi kõiges Peterburri linnas kuulsaks, kõik sured saksad räkisid sest, nimme-

tasid saggedaste Paufe nimme ja ihaldasid tedda nähha sada. Abram läks nüüd koju, Paus satis wanna isfale seitsekümmend wiis hõbbe rubla ja jäi isfi uhkesse Peterburri linna ellama. — Temma olli, kuida meie temmast jo teame, iggapiddi üks hakkaja mees; temma olli üks neist meestest, kedda mitte igga mehhe naene ilmale ei sünnita; temma ei holind ei weest egga tullest, ei ellust egga surmast, waid kui üks julge teggo tehha olli, kelle ees üks teine julge mees kohkus, olli Paus esimine seal kallal. Temma olli auus, lahke julge ja sure hingega mees; et ta kül maddalast jaust sündind olli, olli ta ometige omma hinge polest kõrge ja sai ka kui üks nisuggune kõigist auustud. Sest igga julge ja hakkaja mehhe teggo olli temma kõige surem uhkus, ja kui üks nisuggune teggo tehha olli, ei küsind temma: Kes mo waewa maksab? Temma leidis omma palka omma töö sees. Temma ostas ka püsfiga targaste ümberkäia, olli kange küt, ja läks ühhe ja sellesamma julge süddamega ni hästi jännese kui karro wasto, ja kellele ta omma püsfiga tuld andis, se nahka jättis; sellepärast andis pealik temmale lubba jahtis käia, ja ilm arwaste tulli ta ilma sagita koju, temma jahhitask olli ifka täis.

Ühhel õhtul näggi temma, Rewa jõe kaldast möda jahhi pealt tulles, ühhe kallamehhe naese wäikeses lootfikus wörgo seest kallo wälja wõt-
wad. Temma wäike laps istus lootfiko ninna

ja suples, rinnuli lootfiko äre peal, omma pis-
 sukese käega wee sees. Emma meel käis kalla
 peale, ta rõhkus lootfiko ühhe külje peale, sai
 kalla kätte, agga — temma laps olli kad-
 dund. Selle ülle kohkus waene emma ni wäg-
 ga, et ta kui meletu kummuli lootfikusse mahha
 langes. Laus näggi sedda, — polnud seal üks
 aeg, püs ja jahhitask jõe kaldale mahha, ülle
 pea ja ülle kaela sisse, ja üks kaks kolm olli
 laps temma käe, ojus temmaga lootfiko jure,
 panni tedda lootfikusse, ojus lootfiko tagga ja
 lükkas tedda kalda pole, ja ni pea kui temma
 jallad põhja ullatasid, hakkas ta lootfikusse kinni
 ja weddas tedda kaldasse. Suur hulk innimesi,
 furi ja maddalaid, rikkaid ja waesid, jooksid jõe
 kaldale kokko, iggaüks tahtis tedda nähha, igga-
 üks tahtis temmale kitust anda. Kaks tohtert
 juhtusid ka seal hulka ollema, nende tarkuse ja
 abbi läbbi tõusid emma ja laps jälle hinge, ja
 Laus lunnastas jälle ühhe nore ello wee sur-
 mast, ja temma südda likus jälle rõmo pärrast
 temma rindus. Laus sai nüüd jälle Peter-
 burri liinas köikide, suurte ja maddalate, jut-
 tüks. Se luggu tulli wimaks ka meie armoliko
 sure keisri proua ette. Temma südda olli selle
 ülle wägga rõmus, ja temma oskas ka wägga
 hästi, sured teud sureste täsfuda, ta laskis
 Lause jälle omma ette tulla ja ütles armoliko
 heälega: Sinna olled üks hea innimene, Luit,
 nisuggused innimesed on minno mele järrele;

jä ifka nisuggufesk, kui sa tännini olled olnud, siis tahhan ma sind meles piddada. Minna ollen jo kuulnud, mis sa jälle olled teinud ja selle sure proua auuks olgo ööldud: temma helde süddame kaste läikis temma selges filmas. Minne nüüd Lui k ja olle ifka mees. Lui k läks koju ja sadda hõbbe rubla ollid jo ees temma laua peal loetud. Paus näggi selle rahha, ja temma silmad jooksid wet täis, langes põweli mahha ja pallus täiest süddamest Summalat omma sure wallitseja eest, agga mitte selle rahha, waid temma helde süddame pärrast. Rahha peale temma ahne ei olnud.

Mõnned näddalad peale sedda watas üks herra omma mõisa haknast, kuida paksud pilwed lõuna poolt üllesajasid, taewaallust ärraseggasid, ning päwawalgust ma pealt ärrawarjutasid. Ilm läks ifka pimmedamaks, walgoheitmised läikisid paksu pilwede sees ja kange mürristamine põrrutas hirmsaste taewa al; päike olli otsekui mures, kurjad pilwed katsid tedda kinni, kõik mailm põlles otse walgoheitmistest, kange weewli hais laotas ennast iggale pole laiale ja üks mürristamise hoop raksus ja kähwatas ni raskest, et kõik mailm põrrus, agga wihma ei tulnud ei piiska. Se hoop teggi kurja, ütles herra issienneses, ja seddamaid tõusis ka paks suits wäikese kasse metsa takka ülles. Mõisa rahwast ei olnud keddagit kodd, kõik ollid heinamaal. Se helde süddamega herra jooksis kohhe talli, tõi

hobbose wälja, ei wötnud aega saddulat ja wal-
 jid otsida, waid kargas kohhe selga ja ajas tuh-
 hat tullist nelja sinna pole, kust suits tõusis.
 Tulline hobbune wiis tedda lendus, löötsutes
 ja wahhutes kus abbi tarwis olli. Agga par-
 rako Jummal! awwitajaid ei olnud. Üks illus
 uus tallotubba olli lama tulles ja kesi toapör-
 randat romas üks wäike laps kassi pojaga män-
 gides. Herra südda nuttis werd sedda hirmust
 willetsust nähhes; tullel olli jo wõimus ja pal-
 law tulline auur kumas jo emalt temma wasto
 ja kõrwetas temma juuksed kartsu. Oh helde
 Jummal! hüdis ta ommas süddame wallus:
 üks wagga, ilmafüta laps põlleb sia sisse ärra.
 Sada sinna isfi abbi, minno abbi siin ei ulata.
 Ja temma, se armoline awwitaja satis abbi.
 Herra watas ommas süddame hirmus ennese üm-
 ber, ja näggi emalt ühhe innimese joostes lig-
 gimale töttawad, püs kaenlo al ja kühbar peus.
 Rutta! Rutta! hüdis herra emalt temma wasto.
 Agga kes wõis se kül olla, kes ni karme ja pitka
 sammudega sedda maad mõetis? Kes muud kui
 jälle meie Laus; sured higgartilgad weersid tem-
 ma palgid möda mahha. Dlle mees! ütles
 herra sures hinge ahvastuses, to se laps toast
 wälja. Wata siin! ta tömmas omma tasko
 ramato wälja, se on sinno palk. Laus ei ku-
 land neid sõnnu, temma näggi lapsel hädä sees,
 se täitis temma rinnad, ja temma südda paisus,
 et laps weel wäljas ei olnud; ta wiskas kõi

ennese ümbert mahha, mis tülliks olli, kallast
 ühhe pange wet, mis õnneks öue peal olli, ülle
 pea omma kaela, jättis pange kummuli pähhä
 ja läks julge süddamega suitsust ja kangest pal-
 lawast läbbi sisse. Silma pilguga olli laps
 kassi pojaga temma kaenlo al, teise käega wed-
 das ta ühhe sure laeka ennese tagga ja ni pea
 kui ta omma koormaga toa uksest wälja sai,
 langsid toa seinad ja laggi hirmsa pragginaga
 sisse, ja suits, tolmi ja tullelegid käisid kõrgesse
 wasto taewast ülles. Laus pani lapse herra
 jalge ette mahha, lapsokse hakkas kõhhe omma
 wäikesse kassi poja sabbasse finni ja watas nae-
 rolikko näoga omma ümber. Se wagga loom
 ei teadnud, kui sugguse wallusa surma käest tem-
 wa peäsnud olli; temma süddame rõõm läikis
 temma selges finnises silmas tulle ja taewa pole.
 Kül se sedda ärratundis, kes temmale abbi satis.

Toa liggidal olli üks wäike ait. Laus näg-
 gi ärra, et tulli seddagi ülle ei jätta, löi aida
 ukse sisse ja tallus selle hea herraga wälja mis
 kätte juhtus. Ürikese aja pärrast löi ka tulli
 kattusesse ja teggi aida tuhha hunnikuks, egga
 woinud seal kegi parrata.

Tulli olli omma teo teinud,
 Kust ta tulli, kuhhu temma läinud?
 Sedda teab Temma seal,
 Kuhhu tõuseb meie palwe heäl.

Metsa poolt nähti kolm innimest joostes lig-
 gimale tulleswad, üks naene walge särgi wäel

nende ees; ma kumas otse temma jalge al, temma ei jooksnud, temma lendas kui üks walge luit. Waatke, kas tunnete tedda? Se olli emma; temma kippus esimesest öue peale, temma laste häddaheäl kihhutas tedda tagga, temma liikmed wärrisefid, temma werri kumas soontes ja temma higgi auras. Seddawisi jõudis ta öue peale; agga nüüd olli ka ta jõud lõpnud, ta langes omma lapse kõrwa rammoto mahha, ta hing olli rindus kinni, agga lapsokse olli ta kaenlus. Kino! Karjus ta hirmsa heälega, kui ta jälle hinge tahha sai, kus mo Kino? Kus mo teine laps on? Oh helde taewane Issa! Tallita, tallita omma nuhtlust, minna ollen jo waene ja õnneto kül, hündis ta ommas sures kurwastuses, ja se süddame waew rõhkus tedda ueste mahha. Temma wannerem laps pudus, temma tubba olli tuhha hunnik. Kino, temma kue aastane tüttar olli se suur lapsehoidja, temma olli omma piisokese wenna jure koju jänud; agga Kinut ei olnud kuulda egga nähha, iggaüks otsis tedda halleda silmega tulle sisse, kõikide filmad ollid wet täis. Emma olli hingeto omma lapse kõrwas maas, waene issa kiskus omma süddame wallo sees karwad peast ärra, kaebas omma hädda ja nuttis kibbedaste, ja kõik ollid sures kurwastuses sedda halledat luggu nähhes. — Agga ärge kartke! Andke ennast rahhule! Ei Demma nuhtle ni raskest, kui teie arwate.

Kue aastane Kino olli piisokesse wenna jure

koju jänud; piisofe wend olli maggama uinund, ja himmo marjade järrele olli tedda metsa ajanud masitaid noppima. Sest kangeft mürriſtamisest kohkund jookſis ta kojo pole, näggi toa põllewad, pöggenes hirmoga metsa ja seal leiti tedda ühhe põsa al nutwad. Emma olli selle wahhe sees jälle märkama hakkanud, ohkaſ raſkeft süddameſt, löi ſilmad lahti, ja wäike Kino ſeiſis kohmetand ja wärrifedes kui hawa leht temma ees. — Oled ſa Kino? Oled ſa mo laps? hüdiſ ta ommaſ ſures süddame tuſkaſ, wõi on ſe üks kurri unnenäggo, miſ mind ni hirmfaſte waewab? Ta tõuſis ſiis põlwili, wöttiſ ühhe lapſe ühhe ja teiſe teiſe kaenlo alla, tõſtiſ ſilmad taewa pole ülleſ ja tännaſ röömſa ſilmaweega ſedda ſuurt Jummalat, keſ temma lapſi ni immelikul wiſil ja ni immeliko nõuga walluſa tulle ſurma eeft hoidiſ ja kaitſeſ. Selle peale põriſ ta ennast herra pole ja tännaſ ka tedda kõigefſ süddameſt.

— Täanna mitte mind, minna ei wöinud ühtegi tehha, täanna tedda, ütleſ herra Lauſe peale näidateſ, ja pakkuſ Lauſele ſedda lubbatud palka. Miſ ſe on? — Se on ſe, miſ ma ſulle lubbaſin, waſtaſ herra, — Tännan teid, auuſ herra, teie helduſe eeft; minna rahha eeft omma hinge ei mü, ütleſ Lauſ omma õiget hinda tundes miſ minna teggin, ſedda olleſ igga teine meeſ minno aſſemel ka teinud. Andke ſe rahha ſelle waefe naeſele, kelle ellomaea tulli wöttiſ,

minna ollen sellega õige wägga rahhul. Herra watis üksi filmi temma peale ja panni sedda wägga immeks, et üks inimene, kes ni mehhisel kombel ni wägga kadowäärt tööd teinud, ni uhke ja sureline on, ja teise inimese tännu wasto ei wötta ja ütles: Urwad sa, et siin ni piisut on, et sa sedda wastowõtmise wäärt ei arwa ollewad? — Olgo sedda piisut ehk paljo, auus herra, minnukse se ei pudu, wastas Laus. Selle peale andis siis se helde süddamega herra selle rahha selle waese naesele, ja lubbas tedda ka weel eddespidi aidata, ning ütles Lause wasto: Sinna ei holind ommast terwisest egga ommast ellust, kui sa tullesse läksid, nisuggune teggo on kül surema maksu wäärt; tulle siis minno jure koju, ma annan sulle rohkem. Ei holi, auus herra, ei rohkemast egga wähhemast; Summal andis mulle terwist, andis mulle jõudu sedda teggu tehha, ja se wõis temma tahtmine olla, et minna sedda teed juhtusin tulles; kas siis temma pühha tahtmine ka rahhaga kalutakse? — So ütles herra immestledes ja terrawa silmega tedda peast jalluni mõetes: olled sa nisuggune mees? Kuida so nimmi on? Luige Laus, auus herra. Luige Laus, ütles herra? Olled sinna se mees, kellest ni paljo mehhisid teggusid rägitalkse? Minna römüstan ennast, nisugguse mehhega tuttawaks sada. Kes on sinno pealik? Kaptin Lukin, wastas Laus. Sedda kuulsat meest tunnen ma; on temmal weel enam ni-

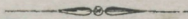
suggusid mehhi? küsisi herra. Minna ollen se alwem aus herra, teised on weel parremad meh-
hed. Meist sõnnadest tunnen ma, et sa L u i k
olled, lõ mulle kät, meie olleme sõbrad, nisug-
gusid mehhi armastan minna. Minna kirjutan
sinno peälifule seddeli ja pallun tedda, et ta sind
home minno jure lubbab, siis ajame ennam juttu.
Home otan ma sind siis; jä nüüd Summalaga
L u i k! Pausel olli jälle hea töö tehtud ja läks
röömsa süddamega koju. Se hea herra kirju-
tas selsammal õhtul temma peälifule, andis tem-
male teada mis P a u s olli teinud ning pallus
tedda P a u s t hoomseks omma jure lubbada, ja
sai omma kirja peale selle wastuse: Minna rõ-
mustan ennast, et teie minno rahwast nenda auus-
tate; se mees on auuwäärt. Olgo tulle wõi
weehädas, mo L u i k on ikka kange mees. Sa
kuub on jämme, ja must kui muld, agga kue al
on pene kuld.

Seddawisi rägiti ja kirjutati P a u s e s t. Sei-
sel päwal tulli P a u s mõisa ja leidis sedda head
herrat omma rohhoaedas. Herra tulli lahke
näuga temma wasto, terretas tedda sõbralikult,
ajasiid paljo lahket juttu ja herra märkas kohhe
ärä, et P a u s mitte ükspäinis hakkaja, waid
ka üks targa arwoga mees olli. Selle peale
tulli toapois ja ütles, et roog jo laua peal on.
Herra hakkas P a u s e käest finni, läks temmaga
tuppa ja ütles omma proua ja lastele: Se on
nüüd se Luige P a u s, kellest meie ni paljo meh-

hisid teggusid olleme kuulnud; meie olleme sõbrad, ja minna tahhan, et teie ja iggaüks minno majas tedda kui minno sõbra auustate. Asto liggemale Euiß, wöttame sutäie wina, ja siis mis Summal önnistanud on. E a u s e l löi tul-line punna filmi, ja ütles häbbelikul wisil: Auus herra, minna polle mitte öppind suurte sakstega ühhes laudas söma. Dlle sa öppind ehk öppi-mata, minna sest luggu ei pea, minna ollen siin ommas majas perremees, siin sünnib agga minno tahtmine, ja minna tahhan nüüd öige wägga, et sa minno kõrwas istud. Ürra mötle, et minna ennast parremaks pean, kui sinna olled; minna polle sedda ialgi weel teinud, mis sinna jo ülesnäitnud olled. Sa olled ikka julge sur-ma ees, olle siis nüüd ka julge ello ees. Wata siin minno lapsed, need on aina noor ello mis siin laua ümber öitseb. Kas sa temma ees wär-rised? — Mis seal nüüd parrata olli, E a u s piddi lauda istuma, ja kõik ollid röömsad, kõik räkisid E a u s e g a ni lahkest ja ilma uhkufeta, otsekui olleks ta nende suggu olnud ja temma olli nende hea sakste seltsis, kui omma suggu-wössä seas. — Eks olle sest öiete arwalikkult nähha, et mitte se mis soust meie sündind olle-me, meile hinda ja head ei anna, waid meie ello wisid, meie südda on mis meid auustab ehk teotab. — Peale söma andis proua temmale kuus illusat penikest särki ja kuus pari penikesi sukki ja ütles: Need ollen minna omma lastega

omma herrale kuddunud ja ömmelnud, kanna neid terwisega, armas Luik. Wannem preili andis temmale ühhe uhke sidi kaelarättiko ja herra omma kalli püssi ja jahhitaško, — ja need anded teggid meie Lausele ni poljo rõmu, et ta omma üllemäräse süddame rõmo sees hüdis: Oh minno kallis herra! Mis head woin minna teile selle auu ja helduse eest tehha? Minna so-wiksin teid öiete süggawasse merre põhja, ja nenda et minna teid sealt jälle wöiksin wälja tua. Köik naersid selle ülle öige röömsaste ja herra ütles: Tännan sind, armas Luik, jäme parrem kuiwale male, ja lähme tulleswääl pühhapäwääl metsa püssi katsuma.

Nenda ellas meie Laus, ja nenda sai ta auustud. Agga kas sinna, kes sa sedda luggu loed, ei wöi ka nisuggune mees olla? Innimene wöib paljo head tehha, kui ta agga sedda, mis ta tehha wöib, tehha tahhab. Se mees, kellest meie praego juttu ajasime, teeb meie rahwale auu, ja meie wöime uhked olla, et ka meie rahwa hulkaš sured ja kuulsad mehhed sünniwad; sest se olli meie mees, olli Luige Laus. —

Pernus B. Bormi trükkimaeas on allamal seisawad ramatud pogitud ja pokimata sada:

Hind
pogitud
lopp.

Wenne südda ja wenne hing 40

Kuld õunad hõbbe waagna peal 35

Põllomehhe ait 26

Lillekessed, ehk: mitmed ja mitmesuggused laulud Gesti rahwale ello parrandamiseks ja ausaks aeawiteks. 2 jaggo, igga jaggo 20

Ristiinnimese teekond Saewa linna pole. 2 jaggo, igga jaggo 16

Mosa, ehk: Lapse armastus 15

Laupäwa-õhtune Küllalinne 15

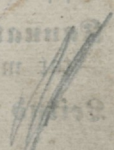
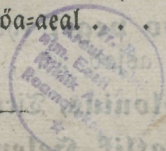
Wõido pegel ehk: wanna aegsed sündinud asjad 20

Appolonius, Tiruse ja Sidoni kuningas 12

Kannatlik Helena luggu, kes 22 aastat mitmes willetsuses olnud 10

Leitud poeg 10

Armastuse sõnna wannematele mõistli- kust laste kasvatamiseft	8
Õnna Lutteruse piisufene Katekis- mus	8
ABD: ja wäike luggemise ramat .	8
Petlemma esimene Jõulo pühha, ehk: Jesuse Kristuse sündimine Petlem- mas Judamaal	8
Wanna sep ja temma kolm poega, ehk: Õnne=sep	7
Mõnned armsad palwe ja troosti- laulud	7
Jenowewa	6
Mistiinnimese reisi=pass taewa lin- na pole	6
Õnna Keisri Nikolai Esimese mäl- letus Cesti rahwale	6
Mistiinnimese elloramat	5
Sõa sannum ja terretamine, ehk: Rahheksa kaunist laulo sõa=aeal	5

40 - 12

E $\frac{8}{1731}$ 2

E 22.095

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00082652 5